

IPARI JOGVÉDELLEM

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A KOLLEKTIVSZERZŐDÉSEK, A MUNKÁSOK ÉS MUNKAADÓK SZERVEZKEDÉSE, A MUNKÁSVÉDELLEM, AZ IPARI TULAJDON, AZ IPARIGAZGATÁS, A KARTELLÜGY ÉS A VASUTI JOG KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: DR. LÁNCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARCEL

A Krupp-gyár szociálpolitikája.

Félszázaddal ezelőtt, amikor Kruppék a nagyvállalkozók sorába emelkedtek, belátták, hogy kötelesség és okosság tanácsolja a munkások jó díjazását és munkásjóléti intézmények teremtését. Bár időközben a szociális tevékenység állami feladat lett, Kruppék folytatták a megkezdett utat továbbra is. Tudták, hogy a közvélemény mit és mennyit vár egy olyan intézménytől, amely olyan nagyszerűen ért a pénznyerés organizálásához, és hogy az ilyen „bádogosműhely”, – ahogy az élclapok szokták a Krupp gyárat tréfásan nevezni – mást is jelent tulajdonosainak, nemcsak a közmondásos fejős tehenet.

A Krupp-gyár munkásai elmondhatják, hogy munkásjóléti intézmények kísérik végig a bölcsőtől a koporsóig életüket. Az egész Krupp-féle gyárváros telve van munkásjóléti intézményekkel. És aki egy kis napi utazással a részleteket is ismerni akarja, az ilyen intézmények egész sorával fog találkozni.

Itt vannak elsősorban a „fogyasztási egyletek”, amelyeknek nem kevesebb, mint 100 elárúsító helyük van, és ahol olcsó pénzért szerzi be a munkás a húst, a kenyeret, ruhát, cipőt és mindazt, amire szüksége van. Nemcsak jó árut kap, hanem az év végén a bruttó bevásárlási összeg 8%-át is visszakapja.

Azt lehetne talán mondani, hogy a magáncégek megsínylik a Krupp-féle konzumok versenyét. Ezek dacára ezek sem panaszkodhatnak és a gyár szomszédságában, a Limbeckerplatzen éppen most épül egy hatalmas áruház. A dolog úgy áll, hogy nem minden kruppgyári alkalmazott vásárol a consumokban, mert ezek készpénzt kivannak, másrészt meg nincs is olyan választékuk, mint az egyes szakmák kereskedéseinek. Az alkalmazottak zöme azonban mégis itt vásárol, mert az év végén a bevásárlás bruttó összegének 8%-át visszakapják, és mert a consumok is folyton arra törek-szenek, hogy alkalmazkodjanak a fogyasztók ízléséhez. A jobb bérű munkás kezd finyássá válni, és a kruppgyári munkás átlagos havi bére 200 márka. A készruha üzlet mellett ott áll a mértékszerinti szabó.

Érdeemes a telep *sütődéjét* is megnézni. 500 métermázsza lisztet használ el naponként, amiből 17.000 kenyér készül. Hát még ünnepnapok előtt! 15.000 márkát érő ünnepi kalács kerül a kemencébe. Három tucat kemence izzik, s a Werner és Pfleiderer-féle kovászgúrógépek alig győzik a munkát. Liszt az van bőven, csak 13.000 kétmázsás zsák van felhalmozva a

kamrákban. Persze a műhelyekben csak úgy ragyog a tisztaság.

Az *étkező és hálóépület* szintén nagy dimenziójú. A nagy étkezőteremben ezernégyszáz személy számára találunk s alig hagyta el a terített asztalt az *első* ezernégyszázas csoport, már a másik követi. Az étkezés rendje: reggeli, ebéd (200 gramm hús, tetszészerinti mennyiségben főzelék, leves, de kenyeret a vendégnek kell hoznia), vacsora lehetőleg meleg leves, valamiféle burgonyaétel). Mindez a hálódíjjal egyetemben mindössze 90 pfennig. Aki nem a közös hálóteremben kívánja éjszakáját tölteni, az a külön fülkében való alvásért tíz-husz pfenniggel többet fizet. Konyhán, fürdőn és más szükséges mellékhelyiségen kívül dohányzó és olvasószoza is van. Kapuzárás az étkező és hálókákban nincs. Alkohol bevitele szigorúan tilos.

Szellemi szórakozásról a *művelődési-egylet* gondoskodik. Van a telepnek ezen kívül *könyvtára* is több fiókkal. Ezek a kultúrintézmények az egykori bányász-lakban vannak elhelyezve. A könyvtárban 75.000 kötet könyv van, a múlt évben 600.000 kikölcsönzés volt s ennek fele szépirodalmi, jókora része történelem s ezt követik számban a technikai, majd a természettudományi olvasmányok.

A gyermekek számára nagy játékterek vannak, de a kicsinyek s nagyok egyaránt télen buzó látogatói az ifjúsági olvasóteremnek. A ponyvairodalom ellen kiállítást rendeztek a könyvtár vezetői s a munkások erre a célra egy szekéredékre való rabló és szerelmi históriát küldtek be. A könyvtár vezetése kifogástalan. Szakszerű katalógusa mintaszerű.

A művelődési egyesület által rendezett hangversenyek, felolvasások, kisebb színelőadások igen látogatottak.

A *háztartási iskolában* főzésre, takarításra, szelöltetésre, varrásra, élelmiszerbecslésre, háztartási könyvelésre oktatják a serdülő lányokat. F. Alfréd Krupp egyébként mintakonyha- és hálószobabútort is tervezett, de bármily praktikusán, szépen, színesen oldotta meg a kérdést, inkább az ízlést, mint az olcsóságot vette terveinél számba.

Egy hatalmas *ipariskola* a női kézimunka megtanulására ad alkalmat a növendékeknek. Egyes tanfolyamok (mosó, vasaló) pénzért munkákat is vállalnak.

A Krupp-város gyermekei általában igen egészségesek, üdék, piros pozsgások, csak elvétve látni cse-nevést vagy halaványat közöttük.

A *takarékpénztár* igen kedvező feltételeket szab a betevőknek. Kétszáz márkától kezdve ötszázalékos kamatot fizet. A kisebb havi és félhavi betéteket, melyek 1 márkánál kezdődnek, ha úgy kívánják, a bérből hivatalosan vonják le. Ezeket a levonásokat összegezik és aztán kamatoztatják. A kamatláb itt már 6%, mert a gyár is hozzátold még a rendes kamatlábhoz 1 %-ot. Az évenként megisméltendő jutalomkisorsolásnak (50-500 márka nyereséggel) is az a célja, hogy a betevőket további takarékosásra serkentse. A takarékpénztár a tagjai vagyónállapotáról semminemű felvilágosítást nem ad s bármikor, formásokok mellőzésével, visszafizeti a betétet.

Az óriási terjedelmű *lakótelepeken* itt-ott még látni a régi barakkok és viskók néhány maradványát. Vannak itt nagy bérkaszárnnyák is, de szép számmal látni egyedül álló és kerttel övezett lakóházakat. Az u. n. *Altenhof* lakói: a Krupp-művek járadék húzói, öreg házaspárok magányosan itt élnek le végső napjaikat, kertes kis házaikban, egyedülálló agglagények hónapos szobáikban.

Az *üdülők otthona* szinte pazar pompával van berendezve s kényelmes helyiségeiben vidámság, gondtalanság uralkodik.

Hadd álljon itt még befejezésül néhány adat a *Krupp-féle statisztikából*. A birodalmi biztosítási törvény folytán kifizetett díjak összege 3,536.799.62 márkát tett ki, ezenkívül a különböző munkásbaráti segélyek 5,280.921.09 márkát. Vagyis a gyár által kifizetett biztosítási segély stb. járulékok összege majdnem 9 millió márka volt 1907-ben. Ez a szám fogalmat adhat ennek az üzemnek a gigászi méreteiről, de bizonyítékát nyújtja annak is, hogy Kruppék is törekszenek teljesíteni kötelességüket azzal a társadalommal szemben, mely évről-évre milliókkal szaporítja óriási tőkéjüket.

A zsidók és a gazdasági élet.

Werner Sombart minap megjelent könyvében* azt igyekszik bemutatni, hogy a zsidóknak a modern gazdasági élet kialakítására sokkal nagyobb befolyása volt, mint eddig általában hinni szokták. Eddig ugyanis általában nagyjában azt hitték, hogy a zsidóság, mint par excellence kereskedő ott, ahol a környezet megfelelően kedvezett neki, nagyban hozzájárult a maga erejével a gazdasági élet fejlesztéséhez. Ezt megtaláljuk sok írónál, kiváló íróknál. Roscher pl. a zsidóság befolyásának nagy munkájában erős fejezetet szentel. Számosan speciális munkákban fejtették ki a zsidóság részvételét a gazdasági életben, sőt a gazdasági preponderanciájukban látták már régen sokan és nem kicsinylendő tekintélyek az antiszemitizmus főokát. A kérdést sokan sokoldalról megvitaták olyan nagy erővel és oly elragadó agitatórius egyoldalúsággal azonban még talán senki, mint Sombart.

Mindjárt első fejezeteiben elveti a legsúlyosabb bombákat. Azt a fontos momentumot, úgy mond, hogy az újkorban a világgazdaság középpontja, a Földközi-tenger mellékéről hirtelen áttevődik északnyugati Európába – nem lehet másképp magyarázni, minthogy a zsidók, akik Spanyolországból kiűzettek, Hollandiában, Angliában, Hamburgban telepedtek meg. Ezt a magyarázatot Sombart szélesre építi, de azért eleve tudván, hogy magában ez a parallelizmus a zsidók vándorlása és a gazdasági átalakulás nem elegendő magyarázat szükségesnek tartja egy kettős kutatási módszer alkalmazását. Módszere ugyanis, amint maga mondja, részben statisztikai, részben genetikus. Ott, ahol a számok, a zsidóságra és befolyására vonatkozó számbeli

és hasonló adatok nem elegendők, ott nyúl az általa genetikusnak nevezett módszerhez, vagyis a spekulációhoz, az intuícióhoz. Például: A zsidók részvétele valamely kereskedelmi ág kifejlesztésében számszerűen ki nem mutatható, tehát hogy azt mégis be lehessen bizonyítani, egy pótmódszerre van szükség. Ez a pótmódszer a legügyesebb valami. Magában foglalja a legkülönbözőbb dialektikai eszközöket, amelyeket valaha használtak. Ennek segítségével bizonyítja aztán be, hogy a zsidóknak oroszánrészük volt a modern gazdasági kifejlődés egyik főtényezőjének, a koloniális gazdálkodásnak kifejlesztésében. Ezzel igazolja, hogy Amerika tulajdonképpen a zsidóság számára fedeztetett fel, és hogy – szóról-szóra „Amerika valóságos zsidóország”. – Ennek révén tudja beigazolni, hogy a zsidók, ez az „államtalan” nép tulajdonképpen megalapítója a modern államnak. A zsidó és fejedelem szerinte oly elválaszthatatlan pár, mint Faust és Mephistopheles. A zsidók a fejedelem mellett, mint pénzkölcsönzők, és mint hadseregszállítók szerepelvén, hatalmas részük van a modern állam kiépítésében.

Fő fejezetei azonban mégis azok, amelyekben a gazdasági élet úgynevezett kommercializálását tárgyalja. Miben áll ez? Minden gazdasági folyamatnak kereskedelmi ügyletekké való feloldásában, kereskedelmi ügyletek és ezáltal a tőzsde, mint a kapitalizmus főszerve alá való rendelkezésében. A gazdasági élet elbörzésedésének is nevezi ezt a folyamatot.

Verbörsianisirung der Volkswirtschaft, – amely ma mindinkább közeledik a teljesedés felé. Ezt a folyamatot tárgyalja aztán Sombart részletesen a maga nézőpontjából, vagyis a zsidóság közreműködése szempontjából. A szóban forgó folyamat egyik főrésze az értékpapírok keletkezése. Sorba veszi a váltót, a részvényt, a bankjegyet és igyekszik kimutatni, hogy mai formájukat a zsidóságnak köszönik. A tőzsde zsidó alkotás, ugyanilyen az emissiók üzlet és főleg zsidó hatásra vezetendő vissza az ipar kommercializálása.

A kommercializált modern ipar főpéldéldjaképpen a villamossági ipart hozza fel, amelyben világosan lehet látni, miként bomlik fel alkotó elemeire, technikára és kereskedelemre, az utóbbinak kiemelkedő elsőbbsége mellett.

Nem áll Sombartnak módjában számadatokat összeállítani arról, hogy a német gyáriparból mennyi van zsidók kezén, csupán aziránt csinál statisztikát, hogy az igazgatók és felügyelőbizottsági tagok közt minő számarányban vannak zsidók. Itt aztán hatalmas számokat produkál a zsidók arányszámai javára.

A tényekkel és tényeknek látszó megállapításokkal magukkal nem elégszik meg, hanem keresi azokat az okokat, amelyek a zsidókat képesekké, különösen alkalmasokká *tette* a kapitalizmusra. Keresi képességüknek objektív okait. Képesekké tették őket térbeli elhelyezkedésük, szétszórásuk, nyelvismereteik. Idegenek voltunk és ennek következményei kiváltságokat biztosítottak nekik. Minden, benszülöttséggel összefüggő előjogokból való kizártságuk erősebbekké *tette* őket és kényszerítette őket a meglévő keretek kerestülőtörésére. Végül nagy súlyt fektet Sombart arra, hogy bizonyítsa, miszerint a zsidók mindig gazdagabbak voltak, mint környezetük. Hatalmas fejezete munkájának az is, amely a zsidó vallásnak a kapitalisztikus irányban való befolyását fejtegeti. Parallelizmust *lát* a zsidó vallás és a kapitalisztikus eszmekör erőfeltételei közt.

Nem kísérhetjük végig a könyv ama részeit, amelyekben a zsidóság sajátos voltát faji okokban is keresi, aminthogy az egész itt közölt vázlat csak halvány körvonala nagy munkájának, amelynek egy érdekes fejezetét mutatványképpen fordításban fogjuk kölni olvasóinkkal.

*) Die Juden u. das Wirtschaft sleben. Leipzig. 1911. (XXVI. 170) 8°.

SZEMLE

Szociálpolitika.

Gazdasági élet és egyetem.

– Írta: *Dr. Kadosa Marcel.* –

Az utóbbi időben mindenki olvashatta a napilapokban heteken keresztül a jogi oktatás reformjáról és az e tárgyban tartott tanácskozásokról szóló híreket. Olvashatta, hogy vitáznak fölötte, milyen legyen a vizsgarend, hány félév után mennyi és minő vizsgát kell letenni és hasonló ilyeneket, amik a maguk igazi értelmére szerint abszolúte nem változtatnak a dolog lényegén, a jogi oktatás kriminális elmaradottságán.

Csak nézze meg valaki a jogi oktatás tananyagát. Szinte érezi az ember a középkor hűvös és dohos fuvaltatát. Egyházjog, észjog, a legaprólékosabb római jog, politika, történelem . . . Ezel tömi meg a fejét, vagy legalább kellene a szabályok szerint megtömnie, aki majdan ügyvéd vagy bíró lesz az életben.

Ügyvéd vagy bíró, ügyész, közigazgatási vagy rendőri hatóság tagja, aki az eleven élet *kellő* közepébe telepszik bele anélkül, hogy csak fogalma is volna arról, ami a modern élet mozgalmának és forgalmának legnagyobb tényezőjét teszi ki: a kereskedelemről, az iparról, ezek szervezetről, adminisztrációjáról, rendtartásáról, szabályairól. Sőt oly messzeségben él e kategóriáktól, mint-hogyha egész világok választanak el tőle és minthogyha a lehetősége is ki volna zárva annak, hogy valaha az életben ilyesmikkel jöjjön érintkezésbe.

Pedig alig lép ki az életbe, azonnal égető aktualitással bírnak rá mindezek a dolgok. Az ügyvéd, aki kereskedelmi pereket vagy ipari vonatkozású ügyeket bonyolít le, bíró, akinek ilyen ügyekben ítéletet kell hoznia, közigazgatási és rendőri közeg, akik a hivatásában naponta találkozik a kereskedelemmel és az iparral, teljes gyámoltalansággal állanak e kategóriákkal szemben, hacsak később az életben másoknak sok árán nem pótolták azt, amit tanulmányi idejükben elmulasztottak. Valóságos rébusz egy ilyen nyomozó hatósági közeg szemében egy komplikált könyvelési adathalmaz és nem tudom nincs-e egészen komolyan igazá annak, aki egyszer tréfából mondotta, hogy a rendőrtiszt csak azért tartóztatott le valakit, mert az ügyével kapcsolatos könyvelést nem értette és így valami zürzavaros huncutságnak látta. Azt meg magam hallottam egyszer a bíróságon, hogy amikor az egyik fél valami váltó aláírását hozta fel, a járásbíró azon a hangon, amelyen a földöntúli titokzatos dolgokról szoktak beszélni, így sóhajtott fel:

– Hüh! Váltó! Avval nem jó elkezdni! Pedig ez az ember tanult váltójogot és annak idejében nyilván ismerte is a szabályait. De hogy az életben milyen szerepe van a váltónak, arról nem volt több fogalma, mint amennyi a váltóaláírások miatt tönkrement gavallérok vagy parasztok szomorú sorsáról regélő újsághírekből, regényekből vagy mende-mondákból ragadt rá.

Az ilyen kuriózumok nélkül is könnyű belátni annak az abszurditását, hogy az élet felett oly ellenállhatatlan hatalommal uralkodó elem, mint a jogvégezettek tömege, ideértve az egész bírói testületet és az egész állami, törvényhatósági, rendőrségi hivatalnoki kart: absolute hiányában legyen azoknak az ismereteknek, amelyek az élet legnagyobb jelentőségű terepére vonatkoznak: a kereskedelmi és ipari ismereteknek.

Csak élesedik és fokozódik ez az abszurdum annak a meggondolásával, hogy mindezek viszont kötelező tárgyként tanulnak például egyházjogot, amelynek egyetlen gyakorlati jelentőségű szava nincsen.

Valamikor az lehetett a tudomány és az élet, amit az egyetemen ma tanítanak. A tudomány és az élet azóta átalakult és rohamléptekben alakul át folytonosan. Az egyetem büszke konzervativizmussal ül fenn középkori magasságában és minderről nem vesz semmi tudomást. Egy gyermek is könnyedén beláthatja, hogy pl. a könyvelés tudománya közelebbi és szervezettebb hozzátartozója a kor magaslatán álló jogász képzettségnek, mint az egyházjog, de azért az egyetemen továbbra is az egyházjog tudásával képesítenek valakit jogvégezetté, nem pedig a könyvelés és egyéb kereskedelmi ismeretek tudásával. A kifejezett lenézésétől az eleven életnek: ettől amennyire lehet őrizkednek, de az életnek balga és rövidlátó negligálása még mindig jó takarója az áltudománynak az igazi tudomány hiányának leplezésére.

Jogi oktatás reformjáról beszélni nevetséges fontoskodás addig, amíg csak arról van szó, hogy hány szemester között milyen vizsgákat tegyen a hallgató, nem pedig arról, hogy miképpen kellene az egyetemet közelebb hozni az élethez. Mert nincsen valami fonákabb, mint az egyetemet ma is annak nézni még, ami a középkor századaiban volt: a tudományok olyan hajlékának, ahol a tudományokat önmagukért ápolták és tanították és a hallgatóra bízták, hogy milyen hasznát akarja és tudja látni az életben annak, amit magába szívott. Az egyetem ma kvalifikációt ad, amelyet az állam megkövetel bizonyos hivatások és pályák betöltéséhez. Ez már többé nem jogi tudományokat ápoló és terjesztő intézmény akadémiás értelemben, hanem egészen a köznapi életbe beleilleszkedő hivatalnokképző, ügyvédgyártó, bírónévelő intézet, melynek létalapja és életcélja e minőségében csak akkor van, ha olyan majdani hivatalnokok, ügyvédek, bírák egyszóval olyan jogvégezetté egyének kerülnek ki belőle, akiknek a tudása arra képesíti őket, hogy a jogvégeztséget feltételező élethivatásokat kitűnően betöltsék az életben. Ezt a hivatást pedig lehetetlen jól betölteni a gazdasági élet oroszlánrészét lefoglaló kereskedelem és ipar ismereteinek tökéletes hiányában. És hogy e hiányosságnak azután milyen óriási kárát látja a gazdasági élet, arról jeremiádkat tudna sírni ezer és ezer kereskedő és iparos, aki ezt a hiányoságot megkeserülte.

Ezer munkáslakás építése Aradon. Annak a szerényen bár, de országosan megnyilvánuló irányzatnak, amely gyakorlati értékű szociálpolitikai alkotásokat igyekszik létesíteni, egyik jelentős produktuma a törekvés a gazdaságilag gyöngébb néposztályok lakáskérdésének megoldására vagy legalább a lakásviszonyoknak lényeges megjavítása. Számptalanok azok a gazdasági, társadalmi és kulturális vonatkozások, amelyek különösen a nagyobb ipari gócpontok megfelelő lakásügyi viszonyaihoz fűződnek és ezért a legteljesebb érdeklődésre tarthat számot minden olyan esemény, amely útmutatást nyújt arra, hogy nagyobb ipari körzetben miképpen kell a munkáslakások ügyét a helyes megoldás útjára terelni.

A kérdés elvi részének fejtegetésébe nem bocsátkozom, csak adalékokat szolgáltatok a vonatkozó s biztatóan fejlődő irodalomnak az *aradi* építési akció rövid ismertetésével. Abból kiindulva, hogy még az olyan jelentősebb vidéki városokban is, mint a minő Arad, az ipari munkásság szervezetei önerejükben nagyobb szabású lakásépítkezésbe nem bocsátkozhatnak, az esélyeknek alá nem vetett és nagyobb gyümölcsözést kereső magántőke pedig munkáslakások építésére, vagy egyáltalán nem, vagy csak igen terhes feltételek mellett

kapható: a munkáslakások építésének ügye csak hatósági úton, a törvényhatóság áldozatkészségéből valósítható meg. Ezért a törvényhatóság egyik orvos tagja, *Keppich Jakab* dr. Arad város közegészségügyi bizottságához terjedelmes memorandumot nyújtott be, amelyben kifejtette ezer munkáslakásnak a város részéről való sürgős építése szükségét. A bizottság magáévá tette a javaslatot és pártolólag terjesztette a városi tanács elé, amely most foglalkozik a kérdés pénzügyi részének megoldásával.

Az eddigi tervezetek szerint a város ingyen telkein a gyári negyed közelében építendő és egy szobából, konyhából, éléskamrából és kertből álló ezer munkáslakás összköltsége mintegy 1,800.000 koronára rúgna. Minthogy Temesvár s Győr hasonló célokra már kaptak 200.000 korona államsegélyt, föltételezhető, hogy az ugyanekkora összegű hozzájárulást Arad is nehézségek nélkül megszerezne. Weitzer Jánosnak ipari célokat szolgáló két milliós alapítványból is 10.000 korona évi hozzájárulás címén a munkáslakások céljaira fordítható. A városnak tehát 1,600.000 K-át kell annuitásos kölcsönrel törlesztenie. Ezer munkásház után egyenként átlagban évi 190 koronát számítva, 190.000 korona bérösszeg, továbbá a Weitzer-alapból évi 10.000 korona, összesen tehát mintegy 200.000 korona áll rendelkezésre, amely összeg bőségesen, a város minden megterhelése nélkül fedezi az öt és fél százalék szerint számított annuitást és a csatornázás, vízvezeték, föntartás sfb. évi 120.000 korona költségét.

A részletkérdések megvitatása véget a legközelebbi napokban Varjassy Lajos polgármester, aki teljes mértékben támogatja a terv kivitelét, szaktanácskozást hív össze, amelyen a kereskedelmi és iparkamara, a munkaadó és munkásszervezetek, az aradi munkásbiztosító pénztár, orvosszövetség, mérnök-egylet stb. részvételével megállapítják a törvényhatósági közgyűlés elé terjesztendő javaslatot.

b. s.

A francia munkások harca az állami rokkantbiztosítás ellen. Szerfelett jellemző események játszódnak le ez időszerint Franciaországban, amelyek kétségessé teszik, hogy az 1910 április 5-én alkotott agkori járadékot biztosító törvény 1911. év július 3-án életbe léphet-e? Még pedig maguk a biztosításra kötelezettek, a munkások, kiknek számára a törvény készült, gátolják meg passzív rezisztenciájukkal a törvény végrehajtását. Ezt az ellentállást nem a törvény nyilvánvaló szervezeti fogyatékoságaival szemben való elégedetlenség idézte elő, sem a nyújtott szolgáltatások, mint amilyen az alacsony járadék, a 65 esztendőskorhatár, amelylyel csupán az u. n. „halotti járadék” jár, a gyatra és másodrendű állami hozzájárulás. Ez az ellentábor már régen programjául tűzte ki, hogy a burzsoá állam kényszerbiztosításának egész szervezete ellen síkra száll.

A reakciónárius közigazgatás s a vállalkozóknak az a része, amely a szociális biztosításban (évi 9 franc munkásfejenként) termelésének súlyos megterhelését látja, mindenképen szította az agkori biztosítás elleni zendülés lángját. Tulajdonképpen mégis a forradalmi szindikalisták munkásszervezeteiből csapott ki ez a mozgalom, egyrészt arra az amúgy is gyanakvó bizalmatlanságra számítva, amelylyel tagjai az állami jóléti alkotásokkal szembe néznek, másrészt az anarchisztikus ösztönökben bízva s arra a kispolgári rövidlátásra apelálva, amely a francia munkást pénz dolgában jellemzi.

Eképpen a biztosítás tőkésítő eljárását a burzsoá állam merényletének nézte a tömeg – azzal a gyanúperrel élván, hogy a munkások biztosítási díjainak egy óriási hányadát militarisztikus célokra fordítják s a

bürokratikus gazdálkodás kapzsi éhségét is a munkások filléreivel csillapítják.

A képviselőkamarában 1911 január 28-án, Jules Guesde indítványt terjesztett be, mely szerint a munka sok biztosítási díjai eltörlelődnek s a biztosítási tőkét a hagyaték progresszív megadóztatásával kell előteremteni. Ennek a javaslatnak az elvetése után 1910 októberében a Confédération Générale du Travail még elszántabb lépésre bírta az elégedetlenkedőket. Határozatát híven követte a nép: sok helyütt a munkások tudni sem akartak a biztosításról s biztosítási bojkottokkal erőszakosan kivonták magukat a biztosítottak névsorából.

A közmunkák miniszterének valamennyi felvilágosító erőlködése dugába dőlt. A hivatalosan kitűzött határidőre – május 3-ra – a biztosítandóknak állítólag alig 5%-a jelentkezett az összeírásnál; Párizsban 500.000 közül csak 37.000 ember méltányolta a felszólítást. A közmunkák minisztere ezeket az adatokat rosszakaratú túlzásoknak minősítette, arra hivatkozván, hogy egyes departement-ok számadása szerint a biztosításra iratkozottak száma 50 és 90%; között váltakozik. Bizonyos, hogy a miniszter kénytelen volt a már megállapított terminust jóval kitolni s a szocialistáknak az a frakciója, amely annak idején úgyszólván egyhangúlag a törvény mellett foglalt állást, ma a reformált munkásszervezetekkel azon van, hogy a törvény végrehajtása az utolsó órában a biztosítási illeték fizetésének megtagadásával kudarcot ne valljon.

Jaurès a Humanité-ben valóságos felvilágosító hadjáratot indított az agkori járadék védelmére s forradalmi ellenfeleivel szemben, kimutatta, hogy ádáz viadaluk nemhogy javítana ezen a „csaló és rabló törvényen”, hanem kapálódzásaik folytán a kényszerbiztosítás ellenzéke még inkább megizmosodik.

Az állami munkásbiztosítási törvénynek ez az eleve szavú védelme egyszersmind a parlamentarizmusnak a védelme is az anarchizáló szindikalistákkal szemben, akiknek élén a *Bataille syndicaliste*-nak nevezett csoport a mostani kitűnőnek kínáló alkalmnak a kiaknázására igyekszik, hogy a szocialisták újító törekvéseit megnehezítse.

Aligha tűnt ki valamikor is a francia munkásság e két ellenséges áramlata ily feltűnően, mint ma ennek a munkásjóléti törvénynek a végrehajtásakor. A történetek bizonyítják, hogy a szindikalisták ezúttal a testületi érdekeket ismét a munkásérdekek fölé helyezték, holott, ha a törvényt mielőbb útjára bocsátanak, csakhamar kitűnnek, miképen lehet hégazait pótolni.

A 35 éven felüli és május 15-ig nem jelentkezett biztosításra kötelezett munkásokat az a veszedelem fenyegeti, hogy az állami pótlódíjakra való jogosultságukat elvesztik s a munkadók közben – hála a távolmaradt munkásoknak – vakon engedelmessé munkás-kiküldötteik segítségével kényük-kedvük szerint bánhatnak a pénztárakkal.

Legfőbb ideje, hogy a munkások az *Office socialiste des retraites* felszólításait megszívleljék, belátván, hogy a felgyült biztosítási tőke csakis olyan hasznos intézményeknek jut, mint amilyenek egyebek között a munkáslakások, a munkáskertek s a szociális községi kölcsönök.

Az új szerb ipartörvény ez év júliusában lép életbe és kimondja, hogy sztrájkok és kizárások idején a munkásszerződés minden kártérítési igény nélküli felbontható. Az egészségre ártalmas üzemekben asszonyok és 16 évnél fiatalabb gyermekmunkások alkalmazása eltiltható. Terhes asszonyok hat héttel a szülés előtt és után nem foglalkoztathatók. A munkaidő maximuma a kereskedelemben 12 óra, a kézműipar-

ban 10 óra, 16 évnél fiatalabb férfimunkásokra és nőkre a gyárakban 8 óra, felnőtt férfimunkásokra 10 óra. Éjjeli munkában 18 évnél fiatalabb férfi- és nőmunkás nem foglalkoztatható. A vasárnapi munkaszünetnek legalább 36 óráig kell tartani. Szombat délután a gyárakban 5 óraker, a kisüzemben 6 óraker a munka beszüntetendő. A munkaviszonyból eredő nézeteltéréseket választott bíróság intézi el, amelynek az elnöke pártatlan polgár ember. Gondoskodik a törvény iparfelügyelőkről is, akiknek joguk van éjjel is, ha kell orvos kíséretében, az üzemet meglátogatni, az üzleti könyvekbe, okmányokba betekinteni, az üzem egészségi viszonyait megvizsgálni és a munkások védelmére minden szükségeset elrendelni. Talán mégsem Balkán a Balkán.

A munkaidő új beosztása nemzetközi alapon. A földkerekség majd mindegyik országában meg van az a szokás, hogy a munkát jóval napfelkelte után kezdik meg, és az még napnyugta után is folytatják. Pedig az orvostudomány már teljes bizonyossággal kimutatta, milyen nagyjelentőségű a nappali fény az emberi egészség szempontjából.

Hogy az uralkodó állapotokon javítson, egy angol, Mr. Willet azt a javaslatot tette, hogy az órát áprilisban előbbre kell igazítani, és szeptemberben vissza igazítani. Ha az iskolákban, a kereskedelemben, a hivatalokban a mai beosztás fenn is marad, ez által egy oly órát lehetne nyerni, mely a nappali világosságban töltött munkaidőt szaporítaná. Ez a zseniális ötlet egy törvényjavaslatot vont maga után, a „daylight saving bill”-t, amely jelenleg az angol törvényhozó testületet foglalkoztatja, és valószínűleg törvényerőre is fog emelkedni, mert a terv nagy szimpátiával találkozott. Az átmenet a normális időről az u. n. nyári időre olyan módon hajthatnák végre, hogy ápr. 1-én éjjel 2–3 órák közötti idő kiesne, (úgy hogy 2 óraker a mutató 3 órára állítatik) a visszatérés pedig a szept. 30. és okt. 1-je közötti éjjelen olyan módon, hogy az óramutató reggeli 3-kor egy órával visszatalál.

Ha a javaslat törvényerőre emelkedik, csak világításban körülbelül 50 millió megtakarítást jelent. A javaslat – a világító társaságok és a mulató helyiségek kivételével – osztatlan lelkesedéssel fogadtattott.

A javaslat kölcsönösen akkor jelentene nagy reformot, ha az új időbeosztás nemzetközi szerződés útján az összes államokra kiterjeszhetnék. Megjegyzendő, hogy a Kap kolóniában már egy ilyen új időbeosztás végre is hajtatott és az amerikaiakat is évek óta élénken foglalkoztatja.

Az új japán gyártörvény rendelkezései szerint azok a munkahelyek esnek a gyártörvény hatálya alá, amelyekben 15 munkásnál többet foglalkoztatnak, vagy amelyeknek üzeme veszélyes természetű. Tizenöt éven aluli munkást tilos napi 12 óránál tovább dolgoztatni és nem szabad őket reggel 4 előtt munkába állítani vagy este 10 után munkában tartani. Ugyanezeket tilos foglalkoztatni különös veszéllyel járó üzemekben, nem szabad velük mérges, robbanó és gyúlékony anyagokat kezelteni. Miniszteri rendelettel szabályozható a betegek és a szülés előtt álló nők foglalkoztatása. Az iparfelügyeletről gondoskodás történik. A munka közben beállott baleset következményeiért a munkáltatót kártérítési felelősség terheli. A munkaviszony kezdete és megszüntése, valamint a tanoncügyre vonatkozó intézkedéseket császári rendelet fogja szabályozni. A törvény területén kívül lakó gyárosnak a hatóság által elismert felelős helyettessé kell állítania. A törvény megszegésének legmagasabb büntetése 500 yen (kb. 1200 K). E rövid ismertetésbe ismétlések elkerülése végett nem vettük bele azt a majdnem min-

den fontosabb szociális és humanitárius rendelkezésnél megismétlődő intézkedést, hogy a miniszter kivételeket engedélyezhet, ami fölöttébb illuzióriussá teheti a törvényben megnyilvánuló jószándékot.

A világ szegényügye. Az angol királyi szegényügyi bizottságy vasok kötetet adott ki, amelyben a nagyobb európai és idegen világrészben államok szegényügyi törvényhozását ismerteti (Royal Commission on the Poor Laws and Relief of Distress. Appendix Vol XXXIII. Foreign and Colonial Systems of Poor Relief. Wyman and Sons, Ltd. Price 3/9). A nagy gonddal készült munkában Franciaország, Németország, Belgium, Ausztria és Magyarország, Hollandia, Italia, Dánia, Norvégia, Svédország, Sveic, Ausztrália, Új-Zéland és Canada és az Egyesült-Államok szegényügyi törvényhozása nyert feldolgozást. Az utolsó ilyen összehasonlítás még 1872-ből ered, azóta pedig a legtöbb állam revideálta a szegényügyre vonatkozó törvényeit, ami annál értékesebbé teszi a királyi *Comissio* összefoglaló munkáját. Az eredmény azonban, amelyet e munka feltár, meglehetősen lehangoló. A szegényügy ellátása úgyszólván mindegyik csak kezdetleges tapogatózás és szervezeten alalmazásosztatás, amely az egyházközségnek vagy a közigazgatási községnek a vállaira nehezedik. Állami gondoskodás alig van, vagy ha van is, legnagyobb mértékben illuzórius. Ehhez hozzájárul még az is, hogy szegénységnek legtöbb helyütt csak a teljes nyomort tekintik és csak az ilyenben sínylődot jogosítják föl a szegénysegoly igénybevételére. Némely helyütt pl. Franciaországban minden község megállapítja a megélhetés minimumát és csak az ezen alul maradó részttesítik a szegényt megillető támogatásban. Parisban ez a minimum kb. havi 32 koronában van megállapítva. Örvedetesen terjed azonban mindenfelé az úgynevezett „elberfeldi” rendszer, amely abból áll, hogy a közigazgatási szegényvédelem együttműködést létesít a magánjótékonyssággal, miáltal ez utóbbi rendszeresebbé és hatékonyabbá válik.

Három borzalmas katasztrófa – a Ganzgyári, a zsolnai és mohácsi – melynek több emberélet esett áldozatul – élénk világot vet a magyar iparfelügyeletrre. Ezekért a balkáni állapotokért első sorban az ipar felügyelők, másod sorban a gyári igazgatók a felelősek, és szomorúan jellemző a mi viszonyainkra, hogy ezek helyett az urak helyett kivétel nélkül és mindég az *előmunkás* kerül a vádoltak padjára. A magyar iparfelügyelet hiányait és visszaéléseit állandóan napirenden fogjuk tartani.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete május 27-én Szterényi József elnöklésével ülést tartott, amelyen többek között megjelentek: Vargha Gyula miniszteri tanácsos, Körösi Henrik és Szántó Menyhért min. osztálytanácsosok stb.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete elhatározta, hogy legközelebbi tevékenységének főtárgyául a gyermekmunka kérdését tűzi ki és ezért fölhívta a különféle fiókegyesületeket, hogy ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozzanak. A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesülete Bud János dr. miniszteri segédtitkárt bízta meg, hogy erről a kérdésről előterjesztést tegyen. Feladatának az előadó a mai ülésen tett eleget. Előterjesztése során kifejtette, hogy a tanköteles gyermeket a községi előjáróságnak, illetve a városi hatóságnak évente házról-házra és lakásról-lakásra járva kell összeírnia és minden eszközzel odahatnia, hogy az összeírásból egyetlen egy tanköteles gyermek se maradjon ki. E tanköteles összeírással meg lehet valósítani a gyermekmunkára vonatkozó statisztikai fölvételt. Lényeges alapelvéné kellene tenni az adatgyűjtésnek, hogy legalább az ismétlő tanköteleseknél, továbbá iskolába nem járó tanköteleseknél s a 15-16 év közt levő gyermekeknél fog-

lalkoztatás esetén nemcsak a gyermek, hanem, amennyiben otthon dolgozik, a családfő, amennyiben pedig családján kívül álló munkaadónál teljesít szolgálatot, a munkaadó is a munkáltatást érintő körülményekről megkérdeztessék. A kérdőívnek tartalmaznia kellene a gyermek nevét, nemét, korát, származását, szüleinek foglalkozását. A legbecsesebbek lennének természetesen azok az eredmények, amelyek feltárnák a munka következményeit a gyermekek testi és szellemi, valamint morális élete szempontjából. Az előadást hosszabb vita követte, amelyben elsőnek Körösi Henrik miniszteri osztálytanácsos vett részt. Körösi a maga részéről nem lát abban nehézséget, ha a tanítókat a statisztikai anyaggyűjtés céljaira felhasználják. Vargha Gyula szükségesnek tartaná az inasoknak a statisztika alól való kivonását, és véleménye szerint a statisztikai felvételt csak az ipari munkát végző gyermekekre kellene eszközölni. Ezzel szemben Papp Dezső és Heller Farkas a statisztikai felvételt a mezőgazdasági munkával foglalkozó gyermekekre is kiterjesztenék. Szerényi József elnök konstatálta végül, hogy a felszólalók egyértelműleg a legmesszebbmenő elismeréssel nyilatkoztak az előadó szép munkájáról és megállapodtak abban, hogy a statisztikai felvételre szükség van. Az egyesület nevében felkérte azután Vargha Gyula miniszteri tanácsost és Bud János dr. előadót, hogy a kérdőíveket szövegezzék meg és terjeszszék a legközelebb tartandó ülés elé. Az egyesület ennek szövegét még a nyár folyamán véglegesen megállapítja és a próbafelvételeknek őszszel leendő megkezdése érdekében a szükséges lépéseket megteszi.

A második német lakáskongresszus e hó 11-től 14-ig Lipcsében fog megtartatni. A kongresszust a birodalom legkiválóbb lakásreformegyesületei, a többek között: a vidéki lakásügyi egyletek, a Deutscher Verein für Wohnungsreform, Bund deutscher Bodenreformer, Verband deutscher Mietvereine, Die deutsche Gartenstadt-Gesellschaft stb. rendezik. Az első német lakásügyi kongresszus 1904-ben volt Frankfurt a. M.-ban. Azóta hatalmas lépést tett a lakásügy előre. Bajorországban, Badenben lakás egyesületet szerveztek. A kertváros mozgalom is erősen föllendült és egy csomó gyakorlati terv megvalósítására vezetett. A községek tekintélyes földterületeket szereztek és az örökbér intézményét megvalósították és sok helyütt a második helyre való hatósági kölcsönnyújtás is megvalósítást nyert. Az értékelkedési adó körüli harc pedig még mindannyiunk emlékeztében van.

A mostani kongresszusnak két fő tárgya lesz. Az egyik: „Telekkérdés és telekpolitika nagy és kis községekben”; a másik: „Aç építési kölcsön, különösen a II. helyre való kölcsön kérdése”. – A kongresszusra vonatkozó iratokat díjtalanul küldi meg a kongresszus intézősége (Frankfurt a/M., Hochstrasse 23. Deutscher Verein für Wohnungsreform).

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,**
az Országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító-pénztár
foglalmozója.

Mit Kell tudni a munkaadónak a betegsegélyezési járulékokról.

A járulékfizetés szempontjából a munkaadók két csoportra oszlanak: 3 %-os és 2 %-os járulékot fizető munkaadókra. 2 %-os járulékot fizetnek azok a *kisiparosok, akik üzemiükben önnél több munkást rendszerint nem alkalmaznak*, 3 %-os járulékot fizetnek a többi munkaadók. A 2 %-os járulékfizetés kedvezménye azonban csak 1912. július 1-éig tart, attól kezdve az összes munkaadók egyenlően fogják a törvény értelmében a járulékokat fizetni.

A 2 %-os járulékot fizető munkaadók által befizetendő heti járulékok összege az országos pénztár alapszabályaiban a következőleg van megállapítva:

Minden alkalmazott után, kinek napi keresete 1 koronáig bezárólag terjed, heti	12 fillért,
1 koronától 2 K-ig bezárólag terjed, heti	18 „
2 „ 3 „ „ „ „ „	30 „
3 „ 4 „ „ „ „ „	42 „
4 „ 5 „ „ „ „ „	54 „
5 „ 6 „ „ „ „ „	66 „
6 „ 7 „ „ „ „ „	78 „
7 „ 8 „ „ „ „ „	90 „

fizet a munkaadó.

A 3 %-os járulékokot fizető munkaadók által befizetendő heti járulékok összege az országos pénztár alapszabályaiban a következőleg van megállapítva:

Minden alkalmazott után, kinek napi keresete 1 koronáig bezárólag terjed, heti	22 fillért,
1 koronától 2 K-ig bezárólag terjed, heti	32 „
2 „ 3 „ „ „ „ „	54 „
3 „ 4 „ „ „ „ „	74 „
4 „ 5 „ „ „ „ „	96 „
5 „ 6 „ „ „ „ „	116 „
6 „ 7 „ „ „ „ „	138 „
7 „ 8 „ „ „ „ „	158 „

A napi kereset heti fizetéseknél a szokásos munkanapoknak megfelelőleg, a heti keresmény $\frac{1}{6}$ -oda, havi fizetéseknél a havi kereset $\frac{1}{25}$ része, az évi fizetésnél pedig az évi keresmény $\frac{1}{300}$ része. Az alkalmazott keresetének megállapításánál a fizetésen kívül esetleg élvezett készpénzbeli pótlékok és osztalékok, valamint a lakbér, vagy a természetbeni lakás egyenértéke számításba nem vehetők. Az élelmezési pótlék, valamint a természetben való élelmezés s az egyéb természetbeni járandóságok (pl. ruha stb.) készpénzbeli egyenértéke az alkalmazott napi keresetének megállapításánál a fizetéssel, vagy bérrel együtt veendő alapul. A természetbeni járandóságok készpénzbeli egyenértékűl annyit kell venni, amennyit erre nézve a kerületi pénztár alapszabályai megállapítanak. Azon betegség esetére biztosításra kötelezett személyek napi keresetének átlaga, akik fizetésüket vagy bérüket, vagy ennek egyik részét nem tételes összegben, hanem változó körülmények szerint alakuló összegben kapják (pl. szakmány szerinti díjazás, órabér, borralalók stb.), a helyi pénztár által, a munkaadó és alkalmazott meghallgatásával állapíttatik meg. Az inasok és gyakornokok, ha tényleges keresetük nincs, úgy tekintetnek, mintha egy korona napi keresetük volna.

A munkaadók a járulékokat, melyeknek felét az alkalmazott béréből levonhatják, minden külön felszólítás és kivetés nélkül, hetenkint tartoznak befizetni. A pénztárak azután a munkaadóknak havonként fizetési jegyzéket kézbesítenek, amelynek alapján a pénztár és a munkaadó között az elszámolás megtörténik. Ha a fizetési jegyzék szerint a munkaadó a már teljesített befizetéseken felül még tartozik a pénztárnak, úgy tartozását a fizetési jegyzék kézbesítésétől számított 8 napon belül megfizetni köteles. Ha ezt 8 napon belül elmulasztja, úgy a pénztárnak jogában áll ellene végrehajtást vezetni. A betegsegélyezési járulékok esedékességen túl, vagy részletekben való befizetésére halsztást illetőleg engedélyt sem az országos pénztár, sem a helyi szervek nem adhatnak. Inasok és tanoncok után a járulékot a munkaadó egészben a magából köteles fizetni, de joga van arra, hogy a szülővel vagy gyámmal kötött szerződésben a járulékok felének megtérítését kikösse.

Arra az időre, míg a biztosított tag betegsége miatt keresetképtelen, sem ő, sem munkaadója járulékot fizetni nem tartozik.

Ha a munkaadó a járulékokat a fizetési jegyzék kézbesítésétől számított 8 napon belül be nem fizeti, a pénztár a járulékokat közigazgatási utón a közadók módjára hajtja be. Fontos szabálya a munkásbiztosítási törvénynek, hogy valamely üzemben felmerült hátralékos betegsegélyezési járulékkért nemcsak az felelős, ki a kivetés idejében volt az üzem tulajdonosa, hanem az is, aki a munkaadó személyében beállott változás folytán a behajtás eszközlésekor az üzem tulajdonosa. Valamely biztosítási kötelezettség alá eső alkalmazottakat foglalkoztató üzem átvételénél tehát fontos érdeke a vevőnek megállapítani, hogy az üzemből kifolyólag nem állanak-e fenn a betegsegélyző pénztárral szemben tartozások s ha igen, ezeket az üzem passzívái között számításba kell venni, mert azokat a tartozásokat, mint új tulajdonoson, esetleg rajta fogja a pénztár behajtani.

A hátralékos betegsegélyezési járulékok a kirovástól számított 5 év alatt évülnek el.

Ha a munkaadó a fizetési jegyzéket megkapja s az abban foglalt kirovást helytelennek találja, úgy leghelyesebb, ha mindenekelőtt a pénztárnál felszólamással él a helytelen kivetés ellen. Ha nem oldják meg melegezésre a dolgot, úgy jogában áll a kivetés ellen a pénztár székhelyére illetékes iparhatóság (szolgabíró, városi tanács) előtt panaszszal élni. Ugyancsak ezen iparhatósághoz fordulhat a munkaadó akkor, ha a pénztár végrehajtást vezet ellene s ő ezt jogosulatlanul találja. Az iparhatóság határozata ellen a munkaadó a rendes bírósághoz, a járulék összege szerint tehát a községi bíróság-, járásbíróság- vagy törvényszékhez fordulhat, még pedig az iparhatósági határozat kihirdetésétől számított 15 napon belül.

Még csak azt jegyezzük meg, hogy a munkásbiztosítási törvény szerint kihágást követ el az a munkaadó, ki az alkalmazott fizetéséből vagy béréből törvényellenesen levon (pl. a tanoncéból, kitől nem szabad levonni), vagy többet von le, mint amennyire jogosult. Az ilyen levonásért a munkaadó 200 koronáig, ismétlődés esetében 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

Az autonómia és az állami muutas-biztosítási hivatal a tisztviselő-kérdésben.

Az országos pénztár igazgatósága május hó 30-án tartott ülésében vette tárgyalás alá az állami munkásbiztosítási hivatalnak a kerületi pénztári alkalmazottak illetményszabályzatára vonatkozó győri rendeletét, melyet lapunk 4. számában ismertettünk, s ugyanekkor tárgyalta egyúttal a Munkásbiztosító-Pénztári Alkalmazottak Országos Egyesületének azon beadványát, amelyben a tisztviselők az országos pénztár védelmét kérik az állami hivattal szemben s az autonómia megvédeése érdekében megvívandó küzdelemre lelkes készségüket az autonómiának felajánlják. Az országos pénztár igazgatósága május hó 30-iki ülésében elhatározta, hogy az állami munkásbiztosítási hivatalnak a T. 130. §-ában megállapított korlátokat túllépő rendelkezései miatt panaszszal fordul a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez, mint az 1907. évi XIX. t.-c. 168. §-a értelmében a hivatal felügyeleti hatóságához, a kerületi pénztárak igazgatóságait pedig köriratilag felhívja, hogy az állami hivatalnak az illetményszabályzatok, állásszervezések, javadalmazások megállapítása és a pénztári alkalmazottak véglegesítése tárgyában az igazgatásuk alá rendelt pénztárhoz a győri rendelet mintájára intézendő leiratait, mint törvényes alap-

pal nem bírót, mellőzzék és az országos pénztár igazgatóságának, mint ezen jogkörben végső jóváhagyó törvényes fórumnak határozatait végérvényesenek tekintve, azokat haladéktalanul hajtják végre. A Munkásbiztosítási Tisztviselők Egyesületének beadványára pedig értesítette az igazgatóság az egyesületet, hogy a tisztviselői kar részéről az autonómia jogainak megvédeése érdekében megnyilvánuló készségét köszönettel veszi tudomásul s közölvén az egyesülettel a helyi szervek igazgatóságaihoz intézett köriratot, felhívta a tisztviselői kart, hogy ezen körirat végrehajtását a rendelkezésére álló minden törvényes eszközzel mozdítsa elő.

Az állami munkásbiztosítási hivatalnak a törvény téves magyarázatából eredő intézkedései folytán sajnosán felidézett „nemzeti ellenállásnak” van még egy másik mozzanata is.

Az állami munkásbiztosítási hivatal ugyanis még ez év első hónapjaiban felhívta az országos pénztárt, hogy a kerületi pénztárak illetményszabályzatait, valamint az állások szervezésére és a besorozásokra vonatkozó határozatait terjessze fel.

Mínt hogy a hivatal kifejezetten „felügyeleti szempontból” – tehát nem a T. 130. §-ára való hivatkozással kérte az iratok felterjesztését, az országos pénztár ezen kívánságnak az illetményszabályzatokra vonatkozó országos pénztári igazgatósági határozatok elkészültének és expedálásának sorrendjében eleget téve, néhány kerületi pénztárnak vonatkozó ügyiratait már fel is terjesztette. Közben, mínt hogy a kerületi pénztárak tömegesen változtatták meg az állások szervezésére és a besorozásokra vonatkozólag eredetileg hozott határozataikat s ezen határozatok újabb országos pénztári tárgyalást igényeltek, úgyszintén mivel sok előterjesztés érkezett az országos pénztár határozatai ellen, amelyek folytán az országos pénztár eredeti határozatait többször módosítani látta szükségesnek, az illetményszabályzatok s az állások szervezésére vonatkozó iratoknak az állami hivatalhoz való felterjesztése felfüggesztetett azon rövid időre, míg ezen ügyeknek az országos pénztár részéről való végérvényes elintézése bekövetkezik, hogy a komplikációk, amelyek beállottak volna, ha az iratok az állami hivatalhoz már felterjesztettek s az ügyben a kerületi pénztár újabb határozata vagy előterjesztése folytán mégis újabb országos pénztári határozathozatal vált volna szükségessé, elkerültesse. Ezen közben jelent meg a hivatal győri rendelete, a székesfehérvári választást betiltó, a sátoraljaújhelyi választást pedig megsemmisítő rendelete. Ezek után pedig leirat érkezett az állami hivattól, melyben felhívta az országos pénztárt, hogy az illetményszabályzatokra s az állások szervezésére, valamint a besorozásokra vonatkozó összes iratokat 8 nap alatt terjessze fel. Kijelentette egyúttal leiratában az állami munkásbiztosító hivatal, hogy az iratok 8 napon belüli felterjesztésének megtörtéteért személyesen is felelőssé teszi az országos pénztár igazgatóját, elnökét és alelnökeit s ezen felelősség alól nem menti fel őket az esetben sem, ha elnökség vagy igazgatóság elé viszik is a kérdést. Elrendelte azonban, hogy ha az elnökség és igazgatóság elé terjesztetik az ügy, úgy az elnök névszerinti szavazást tartson az iratok felterjesztésének kérdésében. Az igazgató és az elnök, az autonómiával szembeni súlyos felelősségük tudatában az elnökség elé terjesztették az állami hivatal leiratát, az elnökség pedig elhatározta, hogy az ügyet az igazgatóság elé terjeszti, mert igaz ugyan, hogy régebbi határozat volt már arra nézve, hogy az iratok az állami hivatalhoz felterjeszhetők,

minthogy azonban a hivatal akkor „felügyeleti szempontból” kérte az iratokat, azóta megjelent rendeletei pedig azt mutatták, hogy a hivatal immár nem felügyeleti szempontból, hanem a T. 130. §-ának a győri rendeletben megnyilvánuló téves értelmezése szerint kívánja az illetmény szabályzatra vonatkozó iratokat elintézni, – az ügyben új igazgatósági határozat hozatala mutatkozott szükségesnek. Egyúttal eltiltotta az elnökség az igazgatót attól, hogy az iratokat az igazgatóság határozathozatala előtt felterjeszse.

Az ügy az igazgatóság elé terjesztetvén, Grossmann aligazgató, Garbai elnök és Weltner igazg. tag után dr. Hegedűs Lóránt igazg. tag szólalt fel, kinek az elnökségben tett s ott elfogadott javaslata került elnökségi javaslatként az igazgatóság elé. Dr. Hegedűs Lóránt többek között a következőket mondta:

„Az állami munkásbiztosító hivatal megint jelét adta annak, hogy félreismeri az autonómia lényegét. Az autonómia lehető legsúlyosabb sérelme az, hogy a hivatal elrendeli a névszerinti szavazást az iratok felküldésének kérdésében, mert az autonómiával elváhatatlanul együtt jár, hogy ő maga rendelkezik a tekintetben, hogy mikor szavaz és hogyan szavaz. A hivatal rendelkezése épp oly sérelmes, mint amilyen sérelmes volna, ha a király leiratban elrendelné a parlamentnek, hogy valamely kérdésben névszerinti szavazást tartson. A hivatal a névszerinti szavazást azért rendelte el, hogy felelősségre vonja majd egyénenként azokat, akik az iratok felterjesztése ellen szavaztak. Ha kedvünk volna ebből a komoly dologból tréfát űzni, hát megtehetnők azt, hogy névszerint szavazzunk a kérdés felett, – hiszen a névszerinti szavazás szabály szerint amúgy is titkos. Nemkevésbé súlyos sérelme az autonómiának az, hogy az elnököket és az igazgatót személyesen felelőssé kívánta tenni rendeletének végrehajtásáért. Az autonómia lényeges eleme, hogy saját közegeivel maga rendelkezik, – mégis a hivatal akart rendelkezni a jelen esetben az autonómia közegeivel. Az igazgató az autonómiának tartozik felelősséggel s csak természetes, sőt az autonómia egyenesen megköveteli az igazgatótól, hogy ily nagyfontosságú ügyeket az igazgatóság elé terjeszsen. Felfelé pedig nem az igazgató, hanem egyedül az autonómia felelős. Ami a dolog érdemi részét illeti, teljesen téves a hivatalnak az illetmény szabályzat tekintetében elfoglalt álláspontja, mert a T. 130. §-ában világos szétválasztása foglaltatik annak, hogy mi küldendő fel a hivatalhoz s mi az országos pénztárhoz s az ezen szakaszban foglalt contradistinctió kizárja azt, hogy a szolgálati szabályzatán kívül az illetmény szabályzat jóváhagyása is a hivatal hatáskörébe tartoznék. Súlyos összeütközés előtt állunk s minthogy az ilyen összeütközésből a munkásbiztosításnak csak kára lehet, törekvésem az, hogy az összeütközés súlya lehetőleg enyhíttessék. Ezért tettem az elnökségben azt az indítványt, amely most mint elnökségi javaslat fekszik az igazgatóság előtt s ezért kérem ennek elfogadását.”

Dr. Hegedűs Lóránt beszéde után az igazgatóság az elnökség által előterjesztett javaslat értelmében *egyhangúlag* elhatározta, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak illetmény szabályzataira, állásszervezési és besorozási határozataira vonatkozó ügyiratokat az állami munkásbiztosítási hivatalhoz fel nem terjeszti, de betekintés végett azokat rendelkezésére bocsátja. Hangsúlyozta egyúttal az igazgatóság, hogy az iratok felterjesztésére kötelezve nincsen, mivel (1. 1907: XIX. t.-c. 173. §-át) a hivatalhoz csupán a pénztár ügy-, tagsági és betegségi forgalma, valamint vagyoni állapota felől szerkesztendő

kimutatásokat tartozik felterjeszteni. Egyúttal óvást emelt az igazgatóság az ellen, hogy az állami hivatal az iratok felhasználásával az igazgatóságnak az 1907. XIX. t.-c. 130. §-ban biztosított önkormányzati jogkörét sértő intézkedéseket tegyen. Végül pedig tiltakozását fejezte ki határozatában az igazgatóság az ellen, hogy az állami hivatal akár az elnökök valamelyikét, akár az igazgatót vagy az országos pénztár bármely tisztviselőjét felelősségre vonhassa az önkormányzat jogkörében hozott bármilyen határozat végrehajtásáért, – valamint az ellen is, hogy az országos pénztár elnökeinek a hatáskörüket szabályozó alapszabályszerű rendelkezéseket túlhaladó és függetlenségüket csorbító módon névszerinti szavazás elrendelésére utasító rendelkezéseket adjon.

Íme így kerültek egymással szembe a munkásbiztosítás egész autonómiáját összefoglaló országos pénztár és az állami felügyeletet gyakorló állami munkásbiztosító hivatal. Aki tudja, hogy a többihez viszonyítva leghatalmasabb, de önmagában sajnos, még amúgy is gyenge szociális intézményünknek, a munkásbiztosításnak mily óriási feladatai várnak megoldásra, aki tudja, hogy ezen feladatok megoldása céljából mily óriási szükség volna minden, a munkásbiztosítás szolgálatában álló erőnek lelkes egyesítésére s ezen egyesített erőnek a nagy feladatok valószínűsítésére, az a legnagyobb elszomorodással szemlélheti csak a törvénynek az autonómia hátrányára való magyarázata folytán a jogaihoz természetesen ragaszkodó önkormányzat és az állami felügyeleti hatóság között támadt ellentétet.

Még mindig nem adjuk fel azonban a reményt, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal, látva immár azt, hogy nemcsak az országos pénztár, hanem a munkásbiztosítás intézményén kívül álló elfogulatlan tényezők is azt az értelmet találják meg a T. 130. §-ában, amelyet az országos pénztár tulajdonított annak, revízió alá fogja venni eddigi álláspontját s megmásmásként azt. Azt hisszük, ha ez megtörténik, az autonómia minden tényezője a bölcseknek azt a tiszteletreméltó tulajdonságát látna ebben, amelyre már a régi rómaiak mondották, hogy „sapientis est sententiam mutare in melius.” S a bölcsességen felül megérezné benne a munkásbiztosítás zavartalan fejlődésének érdekét minden fölé helyező, az intézményért aggodó szeretet nyilvánulását, ami egyszerre egy érzésben tudná összeforrasztani az autonómiát és a felügyeleti hatóságot s a munkásbiztosítás fejlődésének ijj perspektívákat nyitna.

A munkásbiztosítási tisztviselők egyesületének közgyűlése. A munkásbiztosítási tisztviselők egyesülete *Haydin Imre*, országos pénztári titkár, országgyűlési képviselő elnöklete alatt május 21-én közgyűlést tartott, hogy állást foglaljon az állami munkásbiztosítási hivatalnak azon intézkedése ellen, hogy a kerületi pénztári alkalmazottak illetmény szabályzatának jóváhagyását a maga hatáskörébe kívánja vonni. A rendkívül látogatott közgyűlés, melyen 250 tisztviselő vett részt, egyhangúlag elhatározta, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal eljárása miatt a kereskedelemügyi miniszterhez fordul, egyben pedig felkéri az országos pénztárt, hogy a megtámadott önkormányzati jogot és a tisztviselők érdekeit úgy a maga, mint helyi szervei által minden erővel védelmezze meg. A közgyűlésen megjelent dr. Hegedűs Kálmán országgyűlési képviselő, a munkásügyi bizottság előadója is s beszédet tartott, amelyben a tisztviselők küzdelmét jogosultnak mondta s annak támogatását megígérte,

A lugosi kor. pénztár autonómiáját az önkormányzati szervek választásának megsemmisítésével kapcsolatban felfüggesztette az állami munkásbiztosítási hivatal s a pénztár vezetésével a lugosi *rendőrkapitányt* bízta meg. A rendőrkapitány a pénztár igazgatóját 4 hétre szabadságot, egy tisztviselőt és három napidíjast pedig azonnal elbocsátott. Az országos pénztár igazgatósága – úgy mint a zilahi főjegyző hasonló megbízatása ellen – panaszszal élt a kereskedelmi miniszterhez, s abban kifejté, hogy a T. 173. §-a szerint csakis a hivatal személyzetéhez tartozó egyén érthető a hivatal „saját közeg” alatt, s egyúttal rámutat arra, hogy a paritás elvén álló törvény szellemének semmiképpen sem felel meg az, hogy a városi képviselőtestületől és városi tanácstól, *tehát tisztán munkaadói érdekeltől* függő rendőrkapitány állítsák a *paritások összetételű* igazgatóság helyébe.

Az országos pénztár fürdőszereződései. Az állami munkásbiztosítási hivatal közölte az országos pénztárral, hogy a megkötött fürdőszereződéseket nem hagyhatja egyelőre jóvá, mert azokból nem tűnik ki, vajjon a szerződő fürdőtulajdonosok nem követelnek-e kártérítést az esetben, ha az országos pénztár nem küldene annyi beteget a fürdőbe, amennyinek ellátására a fürdőtulajdonos kötelezte magát. Felhívta ezért a hivatal az országos pénztárt, hogy szerezzen be pótnyilatkozatokat a szerződő felektől, hogy kötelezik magukat meghatározott számú beteget beutalás esetén ellátni, de az országos pénztár nem köteles ezen számban be is utalni betegeket, s ha ennyit be nem utal, tőle semminő kárpótlást nem igényelhetnek. Egyúttal kijelentette a hivatal, hogy ezen nyilatkozatok beérkezése esetén nem fogja a szerződésekből a jóváhagyást megtagadni. Cigale és Lipik kivételével az összes szerződő felek a kívánt pótnyilatkozatot megadván, az országos pénztár igazgatósága – a sürgősségre tekintettel – elhatározta, hogy a fürdőszereződéseket a központi beutalás rendszerével együtt azonnal életbelépteti. Az országos pénztár tagjai a következő helyeken részesülhetnek a szerződések szerint fürdősegélyben: Iccii (Abbázia) gyógyintézet, Héviz, Balf, Stubnya, Gsiz, Korytnicza, Buziás, Tamássy-féle Parkszanatorium, Balaton-Almádi, Gleichenberg, Karlsbad, Pöstyén, Újvidék, Korond, Málnás, Tárcsa, Trencsén-Teplíc, Felek.

Munkásbiztosító pénztári tisztviselők fizetésének letiltása esetén a szolgálati viszonyból eredő levonások a végrehajtási novella 11. §-ában mentesített összegből eszközölhetők-e. Az országos pénztár egy tisztviselője panaszt emelt azért, mert a szolgálati viszonyból származó követelések (adó, bélyegilleték, betegsegélyezési járulék, nyugdíjjárulék és szolgálati térítmények) levonását nem évi összilletményeiből, hanem a bíróilag letiltott rész letétbe helyezése után fenmaradó 2000 koronából eszközlik s csak az ezek levonása után fenmaradó összeget utalványozzák ki. Ezen eljárásban a törvényileg mentesített évi 2000 koronához való joga csorbított látta. Az elnökség a panasz tárgyalása után elrendelte, hogy a szóban forgó tisztviselő összilletményeiből eddig levont szolgálati illetmények összege nevezettnek visszatéríttessék és ez az összeg nevezett f. évi augusztus 1-én esedékes illetményeinek azon részéből, mely a hitelező javára visszatartatik, levonásba helyeztessék s csak az ezek után fenmaradó összeg utaltassák ki a hitelező javára. Az esetben pedig, ha a hitelező, kinek javára a letiltás foganatosított, az itt említett levonás miatt az országos pénztár ellen pert indítana és az országos pénztár ezen perben vesztes lenne, a szóban forgó tisztvi-

selőnek most visszatérített összeg előlegként lesz tekintendő, és a vonatkozó ítélet jogerőre emelkedését követő hónap 1-én kezdődő 24 egyenlő részletben lesz a tisztviselő illetményeiből levonandó. *A jövőben pedig, esetleges bírói döntésig a szolgálati viszonyból származó levonások rangsor tekintetében megelőzik a végrehajtható követelését úgy, hogy a végrehajtás alól az 1908: XLI. t.-c. 11. §-ában mentesített összeg csorbítatlanul lesz nevezettnek kiadandó.*

A budapesti ker. pénztár gyógyszerartozásai. Az országos pénztár a budapesti ker. pénztár 1910. évi gyógyszerartozására közvetlenül a budapesti gyógyszerésztestület részére 157.000 koronát folyósított.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a dresdener nemzetközi higiéné kiállításán résztvesz s ez alkalomból a hivatal megbízásából dr. *Herczeg Ferenc* miniszteri-osztálytanácsos-bíró, egy 31 oldalas füzetben rendkívül világos és élvezetes módon ismerteti a magyar munkásbiztosítást. Az ismertető füzet felöleli a magyar munkásbiztosítást a legtágabb értelemben, amennyiben nemcsak a magyarországi, hanem a horvátországi munkásbiztosításra is kiterjeszkedik, s előadja a munkásbiztosítás történeti fejlődését az 1891 : XIV. t.-c. életbelépte előtt önkéntes alapon létesült intézményektől kezdve a centralizáció által létesített egységes országos pénztár életének 2. évéig, 1909 január 1-éig. Emellett nem mulasztja el az 1907: XIX. t.-c.-ben létesített munkásbiztosítási szervezeten kívül álló munkásbiztosítási intézményeket: a bányatársuladákat, az államkincstári erdei munkások társuladáját, a dohánygyári betegsegélyező pénztárakat és az országos gazdasági munkás- és cselédségélypénztárt ismertetni. Az érvényben levő törvényes rendelkezéseknek tömör s minden lényeges momentumra kiterjeszkedő ismertetése mellett a füzet a munkásbiztosítást érdekesen megvilágító megjegyzésekkel kísért bőséges statisztikai adatokkal van felszerelve, mely utóbbiakra még visszatérünk.

Az országos pénztár sorsjegykölcsöne. A volt budapesti kerületi munkásbetegsegélyező-pénztár még 1906-ban folyamodott az akkori pénzügyminiszterhez, hogy tüdőbetegek részére építendő szanatórium és üdülőtelepek létesítése céljából nyereménykötvények kibocsájtására engedélyt kapjon. A miniszter akkor értesítette a pénztárt arról, hogy mihelyt a képviselőház összeül, a sorsjegy engedélyezésére vonatkozó törvényjavaslatot beterjeszti. A politikai viszonyok változásával más minisztérium vette át a kormányzást és így az ügynek törvényhozási elintézése függőben maradt. A sorsjegy-piac e közben egyik nagy pénzintézet ismert sorsjegyüzletéből kifolyólag annyira megromlott, hogy Wekerle Sándor jónak látta a pénzügyminisztériumban elintézésre váró összes sorsjegy-engedélyezés iránt különféle érdekeltségek által benyújtott kérvényeket visszautasítani, csupán a betegsegélyező-pénztár kérvénye maradt elintézetlenül.

Az országos pénztár megalakulása után a tuberkulózis elleni országos rendszeres védekezés kérdése el nem odaszható módon előtérbe nyomulván, az országos pénztár, mint az 1907: XIX. t.-c. életbeléptetése után a betegség esetére való biztosítás körül felmerülő általános érdekű intézkedések lebonyolítására első sorban hivatott intézmény, kérvényt nyújtott be a pénzügyminisztériumhoz, amelyben részletesen feltárva a tuberkulózisnak Magyarországon s különösen a biztosítottak körébe tartozó néprétegekben végzett rettenetes pusztításait, az egy ízben már kilátásba helyezett sorsjegykölcsön-kibocsájtás jogának az orszá-

gos pénztár részére való megadását kérte. Kifejti az országos pénztár kérvényében, hogy a sorsjegykölcsön útján rendelkezésére jutó anyagi eszközöket tüdőbeteg szanatóriumokra, erdei üdülőtelepekre, üdülőházakra kívánja fordítani, amelyekkel be akarja hálózni az egész országot. Nem egy-két nagy szanatórium és néhány erdei üdülőtelep felállításáról, hanem egy valóban hatalmas, a veszedelem nagyságával megbirkózni tudó országos védszervezet létesítéséről van szó. Ezt a sorsjegykölcsön útján megszerzendő tőkén kívül lehetővé fogja tenni különösen a törvényhatóságok és városok támogatása, melyek már a cél elérésére alkalmas telkeket, erdők ingyen használatát, sőt sok helyen még a létesítendő intézmények felépítéséhez szükséges építési anyagokat is felajánlották az országos pénztárnak.

Lukács László pénzügyminiszter méltányolva a létesítendő intézményeknek az ország közegészségügye szempontjából való rendkívüli horderejét, az országos pénztárnak nála járt küldöttsége előtt kijelentette, hogy a sorsjegykölcsön kibocsájtására vonatkozó törvényjavaslatot a közel jövőben elő fogja terjeszteni.

Értesülésünk szerint 8 millió korona névértékű sorsjegy kibocsájtása tervezetik olyképen, hogy a kibocsájtást s az egész pénzügyi művelet keresztülvitelét egy, a fővárosi bankokból alakult szindikátus fogja átvinni s az országos pénztárnak ennek ellenében az átvételkor előre meghatározott, megfelelő összeget fogtiszán rendelkezésére bocsájtani.

A munkásbiztosítás tanítása a középfokú kereskedelmi iskolákban. Értesülésünk szerint illetékes helyen azon tervvel foglalkoznak, hogy a budapesti Alkotmány-utcai középfokú kereskedelmi iskolában a jövő évtől kezdve a munkásbiztosítást felvegyék a kötelező tantárgyak közé.

Az O. M. B. P. igazgatósága május hó 30-án Garbai Sándor elnök, Lukács József és Peidl Gyula alelnökök vezetése alatt ülést tartott. Sarkadi Ignác igazgató előterjesztvén a havi jelentést, az egyhangúlag tudomásul vétetett. Az elnökségi előterjesztések tárgyalása során elhatározta az igazgatóság, hogy költségkímélés céljából a jövőben az igazgatósági üléseken *gyorsírók* alkalmazását mellőzi, Gellért Mór indítványára pedig az igazgatóság elé kerülő előterjesztéseknek nyomdai úton való előállítását s az előző ülés jegyzőkönyvének minden egyes igazgatósági tag részére való kiosztását határozta el. Kimondotta az igazgatóság, hogy az országos pénztár *napidijjai elbocsátásának jogát* az igazgatóságnak teendő utólagos bejelentés kötelezettsége mellett a jövőben az elnökség gyakorolja, valamint azt, hogy *betegség esetében aapidijasok* illetményei 3 hónap után beszüntetendők, de állásuk részükre felgyógyulásukig fentartandó. *A biztosítási kötelezettségre vonatkozó több elvi természetű határozat* meghozatala után felhatalmazta az igazgatóság az elnökséget, hogy *fizetéseképtelenség vagy csőd esetében*, úgyszintén olyankor, midőn a munkaadó maga kéri, *baleseti előlegeket* saját hatáskörében vehessen ki, intézkedett, hogy addig is, míg az alkalmazottak *nyugdíjintézete* s annak autonóm szervei szabályszerűen megalakíthatók lesznek, a nyugdíjintézet nevében folyó levelezéseket az országos pénztár igazgatója és elnöke írják alá. Tudomásul vette az igazgatóság a *versed* ker. pénztár részére eszközölt *székházzvételt* s a pénztári alkalmazottak segélye és szabadsága ügyében hozott több határozat után elhar-

tározta a *gyógyfürdőszerződések életbeléptetését*. Végül pedig több száz baleseti járadékügyben, továbbá a helyi szervek állásszervezési, orvos-, gyógyszer- és helyiségbérleti stb. ügyeiben hozott határozatokat. Az ülésnek egyéb fontos tárgyairól külön emlékezünk meg.

A német munkásbiztosítási törvényt harmadik olvasásban is végérvényesen elfogadta a birodalmi gyűlés, május 30-án. A törvény legfontosabb újítása a *betegsegélyezésre* vonatkozik. A legjelentősebb haladás e téren a betegsegélyezésnek kiterjesztése a *mezőgazdasági munkásokra, cselédekre és otthonmunkásokra*. Sajnos, a birodalmi gyűlésen sikerült az agráriusoknak a vidéki földművespénztárak érdekében nagy engedményeket elérni. Heves harc után sikerült az agráriusoknak az ipari munkások 8 heti gyermekágyi védelmét is a mezőgazdasági munkásokra nézve 4 hétre korlátozni.

A biztosítási kötelezettség határa az eddigi 2000 márka évi jövedelemről 2500 márkára emeltetett.

Ambár az eddigi állapot, mely szerint a munkások a járulékok $\frac{2}{3}$ -át viselik, érvényben marad ezek dacára a törvény a munkások túlsúlyát a pénztáraknál megszüntette.

A balesetbiztosítás terén a törvény nem hoz jelentős újításokat. E téren a biztosítási kötelezettség 5000 koronáig terjed. (Eddig 3000 kor.)

A rokkantsági biztosítás ügye némi javulást nyert azáltal, hogy olyan rokkantak járadéka, akiknek 15 éven aluli gyermekük van, minden gyermek után Vio-el magasabb járadékot igényelhetnek. Az agkori segély korhatára 70 év.

Egészen új dolog a *hátramaradottak biztosítása*. Az özvegyi járadék alacsony, évenként 100 márka és minden gyermek után 40 márka.

A birodalmi munkásbiztosítás költségei 1907-ben 732 milliót tettek ki, a kormány szerint az új törvény ezt az összeget 126 és $\frac{1}{2}$ millió márkával emeli.

A törvény részleteinek ismertetésére visszatérünk.

Elvi jelentőségű határozatok.

A községi mezőőrök, amennyiben nem a községnek magángazdaságával, hanem a községgel, mint ilyenekkel állanak szolgálati viszonyban, úgyszintén a községi éjjeli őrök és a községi útkaparók, az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 14. pontja alapján, ezen törvény 10. §-ának korlátai között, biztosítási kötelezettség alá esnek. Orsz. Munkásb. és Balesetb.-Pénztár 22178/911.

Az 1907: XIX. t.-c. 1. §-ának 14. pontja értelmében a községi vállalatoknál vagy hivatalokban alkalmazottak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. A törvény ezen rendelkezéseknek helyes értelmezése szerint a „vállalat” fogalma alatt csakis azon vállalatok, üzemek, munkák stb. valamelyikét lehet értenünk, amelyek az 1907: XIX. t.-c. 1. és 3. §§-ainak felsorolása szerint a biztosítási kötelezettséget megállapítják. Ehhez képest a községnek tisztán mezőgazdasági üzemében alkalmazottak, így az ott alkalmazott mezőőrök, biztosítási kötelezettség alá nem esnének. Viszont azonban a „hivatalokban alkalmazottak” alatt nem szabad és lehet a szó közérteleme szerint csupán azokat értenünk, akik a község szolgálatában irodai munkákat végeznek, hanem a törvény azon intenciójának megfelelően, amely szerint az ipari és kereskedelmi alkalmazottakon kívül az állam, törvényhatóság, község s egyéb közintézmények mindazon alkalmazottai is, akiknek javadalmazása a törvényben megszabott kereteken belül marad, betegség esetére – a törvény 10. §-ának korlátai között – biztosítandók, értenünk kell „a községi hivatalokban alkalmazottak” alatt mindazon községi alkalmazottakat, akik a törvény és törvényes rendeletek alapján a község feladatkörébe eső valamely munkaszolgáltatást szolgálati szerződés alapján tel-

jesítenek. A község, mint ilyen által alkalmazott mezőőrök és útkaparók alkalmazása községi közfunkciók ellátására irányulván, betegség esetére való biztosítási kötelezettségük az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 14. pontja alapján megállapítandó volt.

Pénztári önkormányzati szervek tagjainak ebbeli megbízása a választási időszak lejártá előtt is megszűnik, és az illetők a pénztár alkalmazottjává megválasztatnak és a választást elfogadva állásukat tényleg el is foglalják. Alt. Munkásb. Hivatal, 1911 május 16-án. 6017. sz.

Munkások és munkaadók szervezkedése.

Sztrájkba lépett a budapestvidéki kőszénbánya r.-t. 800 munkása. Az eddigi 12 órás munkaidő helyett – mely az összes magyar bányák munkaidőjét meghaladja – 10 órás munkaidőt és 10 % béremelést kértek. A társaság azokat, akik a kitűzött határidőre munkába nem léptek, elbocsájtotta. Az elbocsájtott munkások a társládákba befizetett keresményeiket is elveszítették. Ez az utóbbi körülmény teljes világot vet arra a szégyenteljes állapotra, amely a bányatársládák körül uralkodik. A munkásnak nincs befolyása a láda igazgatására, ezenkívül – mivel a bányatársládák nem állanak kölcsönösségi alapon – ha a bányász más bányába megy dolgozni, csak mint új tag léphet be a társláda kötelékébe.

Bojkott alatt a Singer-varrógépek. Az angol szocialisták a Nemzetközi Szocialista Iroda útján arra kérik a világ szocialista sajtóját, hogy közölje, hogy a Singer-féle társaság, amely főképpen varrógépeket gyárt és amelynek több országban vannak vevői, az összes alkalmazottait, akikről föltették, hogy szocialisták, elbocsájtotta. Ez a cég kijelentette még azt is, hogy *kíméletlen harcot* folytat a munkásság ellen. Az angol szocialisták ezeket a tényeket az elvtársaik figyelmébe ajánlják.

1000 matróz az Ungaro-Kroata fiúmei hajóstársaság alkalmazottai közül sztrájkba lépett. A matrózok 10 %, a gépészek 20 % béremelést követelnek. Nagyrészüket kivette munkakönyvét és kivándorol. A sztrájk lefolyásáról a napilapok tudósításaiból az olvasó azon meggyőződést meríthette, hogy a munkások távozása – talán még gazdasági engedmények nélkül is – meg lett volna akadályozható, ha az igazgatóság nem helyezkedik oly merev álláspontra. De nálunk csak apró diktátorok vannak, kiknek mindegyike azt hiszi, a munkással tárgyalni valami megalázó és ezt a tárgyalást csak ultimátumok formájában szabad folytatni. Ezért hallhatunk úton-útfélen ilyen nyilatkozatokat: „Csak nem alkudozom a munkásaimmal?!”

A németországi szakszervezetek 1910. évi működéséről kiadott központi bizottsági jelentés bevezető részében a birodalmi gyűlés szociálpolitikai munkásságát ismerteti. A legutolsó évben egyetlen szociális irányú törvény lépett életbe, – „Az iparszerűleg üzött állásközvetítés rendezése.” Tárgyalás alatt vannak: az otthonmunka szabályozásáról, a háziipar-

ról, a munkakamarákról, a birodalmi biztosítási törvényről szóló törvénytervezetek. Mindezek a tervezetek előkészítő munkájában és a munkásságra sérelmes rendelkezések kiküszöbölésében az év folyamán a szakszervezeti tanács – részben jelentékeny sikerrel – nagyszabású tevékenységet fejtett ki. A birodalmi biztosítási törvénytervezet sérelmeivel a múlt év április 25-26-án megtartott rendkívüli szakszervezeti kongresszus is foglalkozott. A szervezett munkásság érelyesen állást foglalt a kormány jogfosztó szándéka ellen és a tervezett paritásos képviselő ellen a legelészantabb harcot helyezte kilátásba. A birodalmi gyűlés szociális bizottsága különben időközben a *kétharmad munkásképviselő javára döntött.**)

Az ifjúmunkások rendszeres tanítása céljaira *több mint száz ifjúmunkás-otthon* áll a tanulni vágyó tanoncok rendelkezésére. Testedzés, zene, tanulságos könyvek, rendszeres előadások segítségével nevelik a harcoló proletárság jövő gárdáját.

A szakszervezeti tanács részt vett a párisi *nemzetközi, munkanélküliség elleni küzdelem* ügyében megtartott kongresszuson, amely alkalomból „A munkanélküliség ellen való biztosítás szervezése” és a „Munkaközvetítés szabályozása” címmel két rendkívül tanulságos füzetben fejtette ki a német szakszervezetek idevonatkozó álláspontját, amelyet nagyrészt polgári elemekből álló kongresszus nagy többsége is elfogadott. Ugyancsak tevékeny részt vett az ipar és kereskedelmi bírósági alkalmazott ülnökök kongresszusán. Ennek határozata alapján a jövőre a szakszervezeti tanács szociálpolitikai osztálya vállalta el az ülnökök központi bizottsága részére föntartott föladatak elvégzését.

A *nőmunkások szervezésére* a szakszervezeti tanács önálló nőmunkás-titkárságot létesített, amely az összes szakszervezeteket ellátja a nőmunkások között való agitációhoz szükséges anyaggal, sőt a lehetőséghez mérten szónokokat is bocsát a szakegyletek rendelkezésére.

A szaktanács hivatalos lapja a Correspondenzblatt 27.000 példányban jelenik meg és 200 – a világ minden részéről megbízott – munkatárssal rendelkezik.

A *szakszervezeti tanács* három önálló osztályból, a tulajdonképeni szakszervezeti ügyeket intéző szaktanácsból, szociálpolitikai osztályból és a központi munkástitkárságból áll. A szociálpolitikai osztály figyelemmel kíséri az egyes államok munkásvédelmi és munkásbiztosítási törvényalkotásait, a fönnálló törvények hiányosságát, összegyűjti az erre vonatkozó adatokat, statisztikát, törvénytervezeteket készít, állandó anyagot nyújt a szakszervezeteknek és a szociáldemokrata-párt parlamenti és városi (képviselői) nagyarányú szociálpolitikai tevékenységre és agitációra. A *központi munkástitkárság* a munkásbiztosítás szervezetének fölebbezési fórumain teljesen díjtalanul ellátja a német birodalom területén föllállított munkástitkárságok által képviselt, vagy a szervezett munkások részéről fölebbezés alatt álló ügyeket.

Sztrájkok és kizárások támogatására 1910-ben 1,258.895-81 márka folyt be és csak az építőmunkások múlt évi kizárása alkalmával 1,23 millió koronát áldoztak a szervezett munkások harcban álló testvéreik segélyezésére, noha az előző évben a svédországi kizárás szintén 1.5 millió márkájába került a német munkásságnak. Az áldozatkészség és szolidaritás eme fölemelő példái érthetővé teszik a német szervezett munkásság politikai és szakszervezeti sikereit.

*) A birodalmi gyűlés időközben másképp döntött.

Ipari igazgatás.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara szakvéleményei.*)

Közli: dr. Kemény Dezső kamarai jegyző.

1. *Szatócsiparigazolvány alapján gyümölcs és zöldség árusítható.* Ily értelmű véleményt adott a budapesti kereskedelmi és iparkamara egyik legutóbbi teljesüléséből, a kereskedelemügyi miniszter fölhívására, konkrét esetből kifolyólag.

2. *E felirat:* „Házlebontás miatt az üzlet itt feloszlik és . . . szám alá helyeztetik át”, *nem ütközik az ipartörvény 5J. és 58. szakaszaiba*, mert a tényleg fönforgó viszonyok szerint a valóságnak megfelel és magában véve nem lépi túl a közönséges reklám és üzleti hirdetés szokott korlátait. (A budapesti kereskedelmi- és iparkamara teljes ülése, a kereskedelemügyi miniszter fölhívására).

3. *Narancs és citrom a hetivásáron élelmi cikknek, illetőleg kerti terménynek tekintendő.*

Az ipartörvény 50. szakaszának ismeretes 2. bekezdése szerint: Hetivásárokon élelmi szereket, kerti és mezei terményeket, házi iparcikkeket . . . bárki szabadon áruba bocsájthat. Vitássá válván az a kérdés, vajjon a narancs és citrom, amelyet a gyarmatárúk közé is szokás sorolni, az idézett törvényhely értelmében miképp minősítendő? vagyis árusítható-e a piacon bárki által szabadon, vagy nem? – A székesfehérvári főszolgabíró véleménye iránt a budapesti kereskedelmi és iparkamarához fordult. A kamara teljesülése, mellőzve azt a kérdést, hogy általában a gyarmatárúk, mint például a forró égővi fűszerek is, az 50. szakasz szempontjából minő elbánásban részesítendő, abban a véleményben állapodott meg, hogy a narancs és citrom, melyet a kereskedelmi részvénytársaság évek óta aukciónál és nagy tömegekben a piacra vet, mint általánosan fogyasztott, közönséges gyümölcs, az 50. szakasz szerint az élelmi szerekekkel, kerti és mezei terményekkel azonos elbírálás alá veendő.

4. *Egyszerű haskötők készítéséhez a sérvkötőkészítői képesítés kimutatása nem kívánandó meg.* (Bp. kam. a keresk. min.-nek).

5. *Zugkiállításokról eredő fiktív kitüntetések használata, mint valótlan üzleti jelzőkkel való élés: kihágás.*

Budapest sz.-főváros IV. kerületi előljárásiának megkeresésére a budapesti ker. és iparkamara: A különböző szédelő vállalatok, zugkiállítások rendezői által osztogatott fiktív kitüntetések használata a közönség megtévesztését idézi elő, mert ezek azt a hitet keltik, hogy az illető jogos birtokosa egy komoly, valószínűségi kiállításon kiadott díjnak vagy kitüntetésnek. Ennélfogva – tekintettel az ipartörvény 58. §-ára, amely szerint: Egy iparos vagy kereskedő sem használhat cégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat, amelyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek – az ilyen esetekben a hamis jelzők használatának büntetendő tényálladéka megállapítandó.

*) Állandó rovat. A szerk.

Ipari tulajdon.

Rovatvezető : dr. Bányász Jenő,

a budapesti keresk. és iparkamara védjegyhivatalának vezetője.

Az ipari jogok védelmére alakult nemzetközi szövetség magyarországi bizottságának titkára, Kelemen István mérnök a szövetség nevében értesíti az érdeklődőket, hogy a szövetség az idei évi gyűlését folyó évi szeptember hó 23-án *Rómában* tartja meg. Az évi gyűlés napirendje: 1. Közgyűlés. 2. Jelentés a washingtoni konferenciáról. 3. Jelentés a törvényhozások jelenlegi állásáról és Szövetségünk munkálatairól. A gyűlés helye később fog közöltetni.

A vállalat terjedelmének változása. Védjegyperből kifolyólag a kereskedelemügyi miniszter azon nézetének adott kifejezést, hogy annak a vállalatnak, amelynek védelmére a védjegy szolgál, nemcsak a lajstromozáskor, hanem az oltalmi idő további folyamata alatt is fenn kell állania, vagyis a védjegylajstrom adatainak a tényleges viszonyoknak megfelelőnek kell lennie, mert különben az árut fogyasztó közönség az áru származása tekintetében megtévesztetnék. („A gyógyszerészeti készítményeket előállító gyári vállalatot nem lehet azonosnak tekinteni a fertőtlenítő szerrel való kereskedői vállalattal”). A kereskedelemügyi miniszter e felfogásának ellentmond eddigi gyakorlatunk (vállalat-helyesbítések, kiigazítások), de továbbá e felfogás a védjegyjogok indokolatlan elvesztését eredményezheti. Nem lesz érdektelen tehát, ha e helyütt az osztrák közmunkaügyi miniszternek (V. ö. 65/5-1910.) e védjegytörvény 9. §-át értelmező határozatára reá mutatunk, amely nézetünk szerint a védjegytörvény szellemének, úgyszintén eddigi gyakorlatunknak minden tekintetben megfelel. Az osztrák közmunkaügyi miniszter ugyanis a védjegyes vállalat változásának védjegyjogi jelentőséget nem tulajdonít. Szerinte a védjegytörvény *a védjegyes vállalat terjedelméről* nem tesz említést, így pedig a vállalat bárminemű változása (kereskedői vállalatból – gyári vállalat és viszont) a védjegyjog szempontjából irreveláns.

„Dotterblume” nem jelzi az áru rendelkezését. A védjegynovella 1. §-a értelmében csak azon szavak zárandók ki a védjegyoltalomból, melyek az áru rendelkezésére közvetlenül utalnak. Mindazon esetekben tehát, amidőn a szó és az áru rendelkezésének fogalma közötti összefüggés megtalálásához *a gondolatok bizonyos asszociációjára van szükség*, nem alkalmazható a védjegynovella 1. §-ának az áru rendelkezésére vonatkozó tiltó rendelkezése. Az ilyen közvetett, képletes minőségjelzések kizárólagos használati joggal való lefoglalása (lajstromozása) ugyanis mindenkor szabád volt, mivel az ily szavak lefoglalása által a nyelvhasználatban, annál kevésbé a közforgalomban szokásosnak elfogadott és szükséges megjelölések korlátozást nem szenvednek. (V. ö. 398/1911. K. M.) Hasonló értelmű az osztrák közmunkaügyi miniszter 873/1911. sz. határozata, amely a szeszes italok, különösen likőrök és cognac-árúk megvédésére belajstromozott „*Dotterblume*” szóvédjegy törvényes oltalmát elismerte.

A védjegytulajdonosok egyes szavak oltalomképességének, úgyszintén védjegyek hasonlóságának a megállapítása iránt a budapesti kereskedelmi és iparkamarát több ízben megkeresték. A kamara tekintettel arra, hogy az ily kérdések oly körülményes elbírálást igényelnek, amelyek a hivatalos eljárás során nem teljesíthetők, hanem a közfelfogás, a forgalmi élet körülményei, továbbá a felcserélés és megtévesztés lehetőségének gondos, (szakértők bevonásával) mérlegelése

alaján döntendők el, utasította az irodát, hogy *oltalmképességi, úgyszintén hasonlósági kérdésekben, kizárólag védjegyekben, panasz vagy bírósági megkeresések esetén* adjon írásbeli véleményt. (Keresk. és ipar kam. 16947/1991. sz.) A felek természetesen vagy személyesen, vagy megbízott útján, az írásbeliség mellőzésével a kamarához fordulhatnak, ahol a lajstromozó hivatal vezetője köteles a közönségnek minden díjazás nélkül védjegy és mintaoltalmi ügyekben a kellő felvilágosítást megadni.

Idegen cég- nevéből álló védjegyek. A védjegy törvény (5. §.) a legmesszebbmenő oltalmat nyújtja az ugyanabban a termelési vagy iparágban már értéket képviselő személy, illetve cégneveknek. Viszont azonban a köz érdeke bizonyos kötelezettségeket is ró az áru jóhírnevével kapcsolatosan a forgalomban közismert ilyen nevek viselőire. A védjegy jog természetével ellenkeznek ugyanis, ha a forgalomban kiváló minőségű, közkedvelt, a készítő nevéből alkotott védjegyek, holmi ellenértékek fejében, a termelővel üzleti összeköttetésben nem álló egyének, cégek részéről is forgalomba hozhatók volnának. A budapesti kereskedelmi és iparkamara a fent előadott okoknál fogva, továbbá figyelemmel arra, hogy védjegy jogi licenciákat a védjegy jog nem igazolhatja, egy kizárólag a *lajstromoztató céggel üzleti összeköttetésben nem álló cég* nevével fel-tüntetett védjegy törlését javasolja. (32971/1910. kam. sz.) A védjegy oltalma ugyanis nem az egyes magán-személyek részére, s a magánérdekek előmozdítása céljából, hanem a közforgalom, elsősorban pedig a fogyasztó közönség érdekében állapított meg.

A szabadalmazható találmányoknak, a mintáknak és a védjegyeknek kiállításokon való előleges oltalmáról szóló 1911. évi XI. t.-c. végrehajtása tárgyában a kereskedelmi miniszter 30.500-1911. K. M. sz. a. kiadott rendelete szerint, aki az 1911. évi XI. t.-c. hatálya alatt álló kiállításokon, közszemlére kitett szabadalmazható találmányra, ipari mintára vagy a közszemlére kitett áruvédjegyekre a vonatkozó törvényekben biztosított kedvezményt igénybe venni óhajtja, köteles az illető szabadalmat, mintát vagy védjegyet *a közszemlére való kitétel napjától számított 6 hónapon belül* az illetékes hatóságnál a törvényes oltalom elnyerése céljából bemutatni. Az 1911. évi XI. t.-cikkben megállapított kedvezményt igénylő találmányi bejelentéseknek közzétételénél a „Szabadalmi Közlönyben” a tárgynak *kiállítási napja*, mint elsőbbségi nap közzé teendő. A kedvezményt igénylő ipari mintáknak és védjegyeknek lajstromozásánál pedig azoknak kiállítási napja is, mint elsőbbségi nap lajstromozandó, s e védjegyek kihirdetése alkalmával a „Központi Védjegy-Értesítőben” közzéteendő. A leírás és rajzokon, továbbá a mintán és védjegyen a kiállított tárggyal, illetve a védjeggyel való azonosságot *a kiállítás vezetősége* igazolja, amely azonossági igazolásnak csak addig van helye, amíg a kiállított tárgy a kiállítás területén van. Jelen rendelet az 1911. évi XI. t.-cikkkel egyidejűleg lép hatályba.

A Magyar Szabadalmi törvények Magyar-azata. Írta dr. Kosa Zsigmond min. tanácsos, m. kir. szab. bír., a budapesti m. kir. tudományegyetemen a szabadalmi védjegy és mintaoltalmi jogok m.-tanára.

Két évvel a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. t.-cikk életbeléptetése után jelent meg e munka első kiadása. A szabadalmi törvényünk életbelépte óta kifejlődött (15 évi) gyakorlatot, a törvény fontosabb hiányait pótolni törekvő teljes ülési megállapodásokat dolgozza fel a második kiadás. A

szervő, kit a szellemi javak jogi oltalma terén működő tényezők igen jól ismernek, a jelenleg hatályban fenn-álló magyar szabadalmi törvényeket magyarázza. Bár nem tűzi ki maga elé azt a feladatot, hogy a szabadalmi jogelméletet mélyítse, – *forrásmunkát* alkotott. Egy-szerű, világos és szabatosságot tanúsító fejtegetései könnyen áttekinthető kézikönyvvél gazdagítja szakiro-dalmunkat. *Úgy az elméleti, mint a gyakorlati élet igényeit egyenlő, teljes mértékben és összhangban képes kielégíteni.* Páratlan szorgalommal és körültekintés-sel gyűjti egybe tudományos színvonalon álló munká-jának anyagát. Ha valaki, akkor valóban Kosa van hivatva arra, hogy az újabb jogászgenerációnak, úgy-szintén a szellemi javak védelmét keresők kezébe oly könyvet adjon, amely a szabadalmi jogot logikusan megismerteti. *A könyvében ismertett joganyag fejlődését nemcsak látta, hanem segítette is fejlődésében, – számtalan fejtegetését és tételét pedig aprobálta Judikaturánk.* Mindezt tudva, igazán naivság volna, ha most akarnók a mű egész terjedelmének ismertetésével a szerző fejtegetéseinek helyes és szakszerű voltát fel-fedezem. A teljesen átdolgozott második kiadás, mint szabadalmi intézményünk teljes corpus juris-a, való-sággal forrásmunkának tekinthető. Függelékében meg-találjuk a szabadalmi törvény végrehajtási rendeletét, a szabadalmi tanács ügyviteli szabályzatát, a szaba-dalmi ügyvivőkre vonatkozó rendeleteket, az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unió-szerződést s ennek végrehajtási rendeleteit, az Ausztriával kötött kereskedelmi szerződésnek a szabadalmi ügyre vonatkozó részét indokolással, pótszerződéssel és végrehaj-tási rendelettel, a Német birodalommal és Spanyolor-szággal kötött külön szerződéseket, végül a találmá-nyok osztályait. A mű Politzer Zsigmond és Fia, Bu-dapest bizományában jelent meg, ára 10 korona.

A „tokaji” jelzéssel való visszaélés. Egyik chemnitzi gyógyszerész legutóbb azzal a kíváncsival állott a nyilvánosság elé (a berlini Apotheker Ztg. f. é. május 20-iki számában), hogy engedtessek meg a német gyógyszereszek-nek, hogy magyar bor, illetve tokaji helyett más bort szolgálthassanak ki a vevőnek, mert a magyar bor magas, beszerzési ára mellett erre a borra, amelyet literenként 3 márkáért kötelesek kiszolgáltatni, gyakran ráfizetnek. Ha most tekintetbe vesszük, hogy az osztrák földön preparált, nem valódi tokaji a valódival versenyre kel és Németor-szágon máris vevőkorre akadt, be kell látunk, hogy a hegylajjai borvidékeknek nyújtani kívánt védelem erősen ve-szélyeztetve van.

A „Patent és Registered” megjelölések használata. A kereskedelemügyi miniszter f. év április 15-én 25484. szám alatt kelt, az angol főkonzulátushoz intézett válaszában ki-jelentette, hogy a Patent és Registered megjelöléseknek egymagukban való használata ily árukon nem ütközik aa ipartörvény 58. §-ába, ha azonban az árun ezen megjelölések mellett még egyéb oly jelek vannak feltüntetve, ame-lyekből a forgalmi körök (fogyasztó közönség) arra követ-keztethetnek, hogy az illető tárgy Magyarországon áll sza-badalmi oltalom alatt, illetve az illető árumegjelölés Ma-gyarországon van bejegyezve, az ipartörvény 58. §-a esz alkalmazandó.

A szabad, hivatal szabadalmi ügyekben hozott határozatai.

1. *A leírásnak általános elméleti fejtegetéseket tartal-mazó részei, ha praecisitas tekintetében nem is egészen megfelelőek, de lia a találmány kiviteli alakjai emellett úgy vannak leírva, hogy annak alapján szakértők a találmány tárgyat előállíthatják, ez esetben a leírás hiányosnak nem tekinthető.*

2. *Valamely találmány tulajdonsághiányának kimutatá-sára alkalmas közzétett nyomdatermékek magának kell olyannak lennie, hogy abban a megtámadott szabadalom tárgya le legyem, írva és nem elég arra olyan nyomdater-*

mék, amelyben az a dolog leírva nincs, de amelyből az következtetés útján más valaki talán előállítani képes. c. Ha ugyanazt a találmányt egyidőben egymástól függetlenül többen találták föl, a találmányra, a szabadalmat az kapja jogszerűen, aki azt belföldön először bejelenti. (12967/910.)

Beigazolást nyervén tanuk vallomásaiból, hogy a bejelentő a főlshóalónak a bejelentés tárgyával azonos mintáit a bejelentés ideje előtt látta, hogy azokat tanulmányozta, hogy ugyanolyan berendezésnek a készítésére megbízást is adott: a bejelentési osztály a szabadalmi törvény 5. §-ában foglalt, jogtalan eltulajdonítás esetét főnforogni látta. Birói oszt. h. h. (M. 3217. 4989/910.)

Közgazdaság.

A hazai kézmű- és kisipar állami támogatásának, reformja.

Iparfejlesztési szempontból nagyfontosságú és országos jelentőségű ügyet tárgyalt a május hó 23-án Budapesten tartott országos kereskedelmi és iparkamara értekezlet.

A hazai kézmű- és kisiparosok részint állami pénzsegélyvel, részint gépek adományozásával való támogatásának jelenleg gyakorlatban levő módjával Hieronymi miniszter szakítani óhajtván, fölhívta volt az ország kamaráit, hogy a kérdés tanulmányozása alapján tegyék meg javaslataikat a kívánatos reformok tekintetében. A miniszternek, kinek elhunytát az ország még gyászolja, idevonatkozó körirata konstatálja, hogy a kisipar támogatásának mai módja mellett, mely az aziránt folyamodó és esetről-esetre érdemesnek talált iparosoknak közvetlenül az állam részéről való segélyezésében merült ki, nem mindig volt biztosítható az ipar támogatására rendelkezésre álló pénzüsszegnek célszerű és eredményes felhasználása. Az eddig követett rendszernek tulajdonítandó, hogy a segélyezés főcélja, a hazai ipari termelésnek fokozása az állami támogatás révén, a legtöbb esetben elérhető nem volt s a támogatás több ízben egyes kedvezőtlen körülmények között levő iparosoknak adott alamizsna jellegét öltötte magára. A mostani segélyezési mód következtében előállott helyzetet a debreceni kereskedelmi és iparkamara a következőképen jellemzi: „Eddigi kisipari gépsegélyeink olykörü meddőségének oka abban rejlik, hogy oly iparágakban, és oly helyeken is történtek gépadományozások, ahol a fejlődés által kialakult körülmények már a kisipartól létfeltételeit elvették, tehát üvegházi tenyésztés volt ott fentartásuk erőltetése. Másrészt gyakran megtörtént, hogy a kérelmezők nagy szalmatüzeinek és olykor illetéktelen befolyásoknak következtében egyes kisiparosok oly mérvű gépfelszerést kaptak, amelynek rentábilis kihasználása messze meghaladta helyi munkaalkalmaik mérvét. Messzebb ágazó vállalkozáshoz pedig anyagilag és szellemileg gyöngék lévén, sok esetben bekövetkezett, hogy drága állami gépeket az illetők igen fogyatékosan használták ki. Ezek a szomorúan hallgató gépek a lehangosabb vádolói bizonyára az eddigi adományozási rendszernek, de csak az eljárás módozatai és nem a rendszer lényege ellen lehet a vád is indokolt.”

A miniszteri leirat a kisipari segélyezésnek új korszakát inaugurálja, midőn kimondja, hogy az állami

támogatásnak főcélja a hazai ipari termelés fokozása és ennek értelmében nem várható többé az államtól a hanyatlásnak indult s a modern közgazdasági fejlődés folyamat által kipusztulásra ítélt kisiparosok fölsegitése és mesterséges életbentartása. A főszóly azoknak az iparosoknak a támogatására lesz helyezendő, akiknél olyanok a helyi, egyéni és anyagi körülmények, hogy segélyezés esetén az illető vállalat a közép, illetőleg a gyáriparba lesz emelhető. Másod sorban jöjjenek számba a leirat szerint azok az iparosok, akik a vidék alkalmas nyersanyagainak nagyobb mértékű földolgozásával jelentékenyebb távolságokra is piacképes árut produkálnak, vagy pedig nálunk addig elő nem állított, de közgazdasági szempontból számot tevő fogyasztási cikkek készítésében eredményeket mutathatnak föl; végül harmad sorban véteessenek figyelembe a kisiparnak még versenyképes ágai. Ezen iparfejlesztési program megvalósíthatása végett a leirat fölhívja az ország kamaráit, hogy a kerületükben található fejlődésképes és támogatásra a föntiek értelmében igényt formáló iparágakat állapítsák meg, s az azokban foglalkozó iparosok üzemeikre s műhelyeikre vonatkozó statisztikai adatok összeírása és nyilvántartása alapján, tegyenek konkrét javaslatokat.

Az országos kamarai értekezlet a miniszteri leiratban fölvett reformeszmét általánosságban osztatlan helyesléssel és elismeréssel fogadta, Egyértelműen konstatáltatott, hogy az állam kisipari akciója, úgy, ahogy ez ideig folytatott. lényeges hibákban szenved és az elért eredmények egváltalában nem kielésdők. Mint egyik legfőbb fogyatékosága az jelöltetett meg hogy a mai ingyenes génadományozási rendszer mellett az egyenlő elbánás elve nem valósítható meg, míg másfelől a gép és pénzsegély miképen való fölhasználásának és hasznosításának ellenőrzését az állam maga, a saját hatósági közegei segítségével kellőképen teljesíteni nem képes.

Erre való tekintettel az országos kamarai értekezleten az a fölfogás domborodott ki, hogy az állami kisipari akció súlypontja az eddigi ingyenes génadományozások helyett a szükséges munka géneknek kedvezményes, részletfizetés melletti beszerzésének elősegítésére helyezendő. A megállapítandó feltételek mellett mindenki kaphasson génet, aki kér és akinél a kellő garancia és a többi föltételek meg vannak s a kanoít gépek vételára könnyű. 10-15 éves részletekben legyen visszafizetendő; a beszerzést, a finanszírozást és az ellenőrzést pedig bizza az állam egy külön e célra szervezendő, pénzüntézetivel jellegettel bíró kézműipar-fejlesztő intézetre. A kedvezmény főképen a részletfizetésben, előnvs kamatban vagy kamatmentességben, a nagy tókével történő előnyösebb, olcsóbb beszerzésben stb. rejlenek az iparosra nézve, azonfelül az első évi törlesztési részletet, tekintettel arra, hogy az iparos még ebben az évben a kezdet legnagyobb nehézségeivel küzd, az állam fizethetné az iparfejlesztési alapból, a következő 4 vagy 5 éven át pedig az állam a szervezendő intézettel szemben garanciát vállalna a törlesztésért.

A vázolt tervre vonatkozólag az országos értekez-

let egyhangúlag elfogadta a budapesti kamara részletes határozati javaslatát, mely a m. kir. statisztikai hivatal által foganafosítandó *országos kis- és kézműipari* statisztikai fölvétel kívánalmát is felöleli, továbbá azzal kapcsolatban a temesvári kamarának azon indítványát, hogy az ingyenes gépsegély mint subsidiarius eszköz speciális viszonyok között a jövőben is föntartandó legyen. „Végül határozatba ment, hogy a föntiekben -elmondott kívánalmak közös fölterjesztése mellett minden kamara részére föntartatik a lehetősége annak, hogy az állami gépsegély és egyéb kisipari támogatás iránti speciális óhajait és javaslatait, külön előterjesztésben ajánlják a minisztérium figyelmébe.

A temesvári kereskedelmi kamara jubilaris jelentése. A temesvári kereskedelmi kamara az ország legrégebb hét kereskedelmi kamarája közé tartozik; 1910 október elején lett hatvan éve, hogy fennáll és így a lefolyt 1910-ik év a kamara jubilaris éve. Ezt a kamara többek közt azzal ünnepli meg, hogy a lefolyt évről három kötetre terjedő jelentést tesz közzé. Az első kötet a kamarai kerület általános gazdasági viszonyait, az ipar és a kereskedelem és a közlekedés általános érdekeire vonatkozó kezdeményezéseket és intézkedéseket tárgyalja. A második kötet az ipar és a kereskedelem egyes ágainak viszonyairól, a harmadik kötet a kerület pénzügyi viszonyairól fog beszámolni. Jubileumát a kamara egyébként nem ünnepelte meg, de elhatározta, hogy ezentúl minden év október elsején Dél-Magyarország kereskedelmének és iparának napját nyilvános üléssel fogja megtartani a közélet szélesebb köreinek bevonásával, hogy így a kereskedelmi és ipari tevékenység hasznosságának tudatát bevigye a társadalom legszélesebb rétegeibe.

A MÁ.V. bajai. A magyar államvasutaknál tartathatlan állapotok uralkodnak, amelyeken gyökeres reorganizációval lehet csak segíteni. Évek óta folyton romlik az állam legnagyobb üzemének a jövedelmezősége és nyilvánvaló, hogy a baj nem a személyekben, hanem az igazgatási rendszerben gyökeredzik, mely teljesen bürokratikus és híjján van minden kereskedelmi érzéknek.

Ez igazságosnak adott meggyőző kifejezést a kereskedelmi költségvetés képviselőházi tárgyalása alkalmával a tárca előadója, Heltai Ferenc dr. Nagy beszédben foglalkozott a Máv. helyzetével, bajaival, e bajok okával és magyarázatával és nyíltan a közvélemény elé tárta az igazgatásban megnyilvánult hibákat.

Nem új dolog, de ily autoritativ helyről még eddig soha sem mutattak rá, hogy a Máv. az államkincstártól évente rengeteg pénzáldozatot követel. Ugyanis az üzem feleslegei nem fedezik a befektetett tőke kamatszükségeit úgy, hogy tényleg a Máv. deficittel dolgozik. Heltai kimutatása szerint a Máv. 1900-tól 1909-ig terjedő évtizedben 853 millió üzleti felesleget szolgáltatott be az államháztartásnak, melyből 412 milliót saját beruházásai felemésztettek, úgy hogy nettó kezelési felesleg 400 millió volt. Ezzel szemben a tíz év alatt az államkincstár 1100 millió K-át fordított ama kölcsönök kamataira, melyekből az államvasutakat szerezte és építette. A tíz esztendő alatt tehát mintegy 700 millió koronát fizetett rá az állam a Máv.-ra.

Az osztrák ipar jövő tervei. Dr. Weisskirchner, osztrák kereskedelemügyi miniszter, nagyobb beszédett tartott az iparfanács egyik múlt heti ülésében, programba foglalva össze iparpolitikájának legközelebbi céljait. A következő kérdésekkel akarja a kormány az ipartanácsot elsősorban foglalkoztatni: a ruha-, cipő- és fehérnemű ipari otthonmunka viszonyainak rendezésével, a csekkjog egységesítésének kérdésével, a tisztességtelen verseny elleni küzdelem szempontjából teendő intézkedésekkel, a fogtechnikusok iparának szabályozásával – minthogy a legutóbbi kormányjavaslat, amely egy külön dentist akar szervezésével akart a bajokon segíteni, nem bizonyult kivihetőnek s így ismét a fogtechnikus foglalkozás iparjogi alapokon való reformálásához térnek vissza. Továbbá az ipartanács elé kerül majd az a kérdés, hogy mi módon kell a kereskedelmi üzletre vállalkozók felelősségét megállapítani az üzleti hitelezőkkel szemben; tervezve van az elektromosságot termelő és vezető üzemekre vonatkozó tényleges állapot revíziója, különös tekintettel a képesítés szükségességére és a kisebb, főleg gyöngé áramot, csengővezetéket stb. előállító üzemek érdekeire. A jobbról-balról fölhangzó panaszok arra az elhatározásra bírták a minisztert, hogy az építőipari jogszabályozás egész komplexumát beható szakértői kritika alá bocsássa. Az ily módon kapott vélemények alapján azután új törvény fog készülni. Végül, kapcsolatban a kivándorlási ügynek már felette sürgős rendezésével, az utazási irodák, és amennyiben ezek a kérdések egymással összefüggnek, a külföldre való munkaközvetítés is az a legközelebbi kormányjavaslatok tárgyát fogják képezni. Bejelentette továbbá, hogy a szikvízgyártást engedélyhez és a szimilizáló ipart képesítéshez kötötte, hogy több nagyobb városban a házalást eltiltotta. Közölte, hogy a tanács ezúttal a kézműipari telepek, főleg a sütődék maximális munkaidejének megállapításával, továbbá a különféle kézműiparokra kiterjedő munkásvédelmi javaslatokkal és azzal az indítvánnyal fog foglalkozni, mely a fényképészet képesítéshez kötését sürgeti. Napirendre tűzte továbbá új mértéksúlyok, nevezetesen a negyed és nyolcad kilogrammok, valamint új váltópénzek bevezetésének kérdését, továbbá a „codex alimentarius” kibocsájtásának dolgát is. Foglalkozni fog a tanács a palacksör-kereskedés engedélyhez és a vendéglős- és szállodásipar képesítéshez kötésének kérdésével. Tervben van még a miniszter bejelentése szerint a külföldre való munkás- és cselédközvetítés szabályozása, továbbá a vagyon- és boltörző iparendedélyhez kötésének kimondása is.

Kiállítás, amely sikerült. A kiállítások közös sorsa, hogy nem sikerülnek. Az elnagyolás és összekapkodás átka ül a legtöbb kiállításon, amelyek ebbe az eredendő betegségbe azután bele is pusztulnak. Az Iparcsarnokban ezidőszerint látható „Nemzetközi vas- és gépipari újdonságok és szabadalmak kiállítása” úgy látszik nem szenved ebben a betegségben. Az első pillanattól kezdve befejezett egészként állott a látogatók előtt és úgy arányainál, mint gualitásánál fogva elismerésre méltó látványosság. Ezt annál örömebb konstatáljuk, mert tudjuk, hogy a kiállítás egészen a maga erejéből létesült minden állami támogatás nélkül. Sőt olyan ked-

vezményeket is nélkülöznie kellett, amelyet a kormány, az államvasút, a főváros stb. minden haszontalanságnak lépten-nyomon a legnagyobb készséggel osztogat.

Híres mérnökök. *) A nagy ember műve csak úgy érthető meg, akkor okoz igaz gyönyörűséget, ha ismeretese az olvasói előtt azok a körülmények, amelyek között a felfedezés történt. Ilyen megfontolásoknak köszönheti ez a könyv keletkezését, amelyben a legújabb idők 10 híres mérnökének pályafutása van megvilágítva. Ezek között kettő német: Intze és Max Eyth, három angol: Wilhelm Siemens (Werner Siemens kongeniális fivére), Bessemer és John Fowler, egy francia: Lesseps, két svéd: Joh. Ericsson és Alfréd Nobel, egy amerikai: Eads. – A könyv a nagy közönségnek is érthetően van írva, és lehetőleg kerülje a technikai fejtegetéseket.

A drágaság okai. A svájci szövetségtanács jelentése, melyet a szövetséggyűlésnek egy korábbi, a fagyasztott hús behozatalának tanulmányozására irányuló határozata következtében kellett előterjesztenie, behatóan foglalkozik magával a húsdrágaság kérdésével is és eközben arra az eredményre jut, hogy a húsdrágaság okai azonosak azokkal az okokkal, a melyek általában véve az élelmiszerek drágaságát előidézték. Ezek az okok a következők:

1. A pénz általános elértéktelenedése.

2. A fogyasztás aránytalan növekedése a termeléssel szemben.

*) R. Hennig : Buch berühmter Ingenieure. Leipzig 1911. 5. M.

3. A termelési költségek emelkedése a föld- és munkateljesítmények megdrágulása folytán.

4. A szükségleti cikkek keresletének emelkedése életfenntartási viszonyok általános javulása, új fogyasztói területek feltárása és a lakosság mindinkább egyoldalú való élelmezése folytán.

A Magyar Gyáripar június 1-én megjelent gazd tartalmából kiemeljük a következő közleményeket: A vezetőcikk a vasutas minisztérium ügyével, az összeférhetlenségi törvény revízió jávai, a Pesti Hazai Takarékpénztárral és a Standard Oil Company ügyében hozott ítélettel foglalkozik. Fischer Zsigmond: Az állandó munkások oltalmazásáról ír. Egy cikk a Közgazdasági Értesítőt rálja, egy másik cikk pedig az ipartanács elvi határozatot ismerteti. Sok érdekes dolgot mond el Szmazsenka Ernő a Drágán és Jádvolgyében létesítendő vízműről, Eder Róhert: A füstkérdésről, Péter Károly: A községi iparpolitikáról. Ezenkívül sok figyelemreméltó közlemény a gyáripar és a közgazdasági irodalom köréből stb. stb. A lap dr. Fenyő Miksa és dr. Koffler Károly szerkesztik.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.

A Magyar asphalt r.-t. május 22-én tartotta rend évi közgyűlését. A közgyűlés tudomásul vette az igazgatóság jelentését, amely megállapítja, hogy a mérleg 214.31 K veszteséggel zárult és közli azt, hogy a könyvek vizsgalata alkalmával helytelen könyvelések találtak, amely* az igazgatóság és felügyelő-bizottság részéről készpénzbz kiegyenlítést nyertek. Az igazgatóság indítványára a kö gyűlés; elhatározta, hogy a részvénytőke **10.000** drb 6 százalékos elsőbbségi részvény kibocsátása által 2 millió kon nával 5 millióról 7 millióra fölemeltessék és hogy a kinn tátott veszteség az általános tartalékalapból való leírás ul ján fedeztessék.